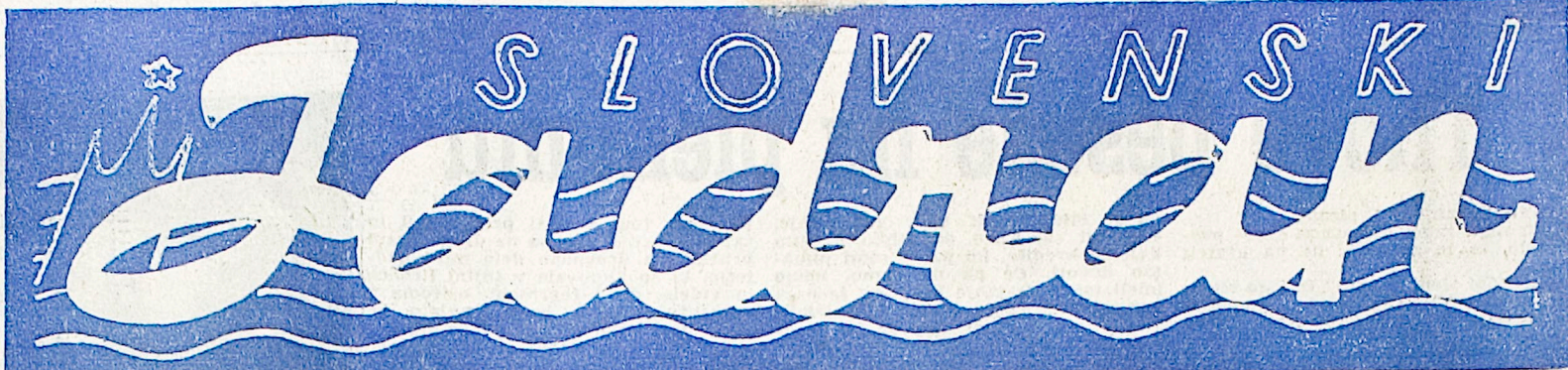

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA KOMUN KOPRSKEGA OKRAJA

KOPER — 27. JULIJA 1962

Poštnina plačana v gotovini

LETO XI. — ŠTEV. 31

ČETRTI PLENUM CK ZK JUGOSLAVIJE

Minulo nedeljo in ponedeljek je bila v Beogradu četrta plenarna seja Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, ki so jo prisostvovali tudi člani sekretariata predsedstva Centralnega komiteja Ljudske mladine Jugoslavije. Plenum je pod predsedstvom generalnega sekretarja Zveze komunistov Jugoslavije Josipa Broza-Tita razpravljal o vzrokih sedanjih pomanjkljivosti in težav ter o ukrepih, ki jih moramo podvzeti za hitrejši gospodarski in družbeni razvoj v naši državi.

O izvajanju zaključkov izvršnega komiteja CK ZKJ in o nadaljnjih nalogah Zveze komunistov Jugoslavije je govoril sekretar CK ZKJ Aleksander Ranković, o tekočih problemih gospodarske politike je podal referat Boris Kraigher, o osnovnih vprašanjih družbenega plana za leto 1963 je poročal Miloš Minić in o proizvodno-ekonomskih nalogah v nadaljnjem razvoju kmetijstva Slavko Komar.

Po nadvse bogati razpravi številnih članov četrtega plenuma Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije je govoril tudi generalni sekretar CK ZKJ Josip Broz-Tito in njegov govor prinašamo v izviru.

TITO: KAJ MORAMO ZDAJ STORITI

Pričakoval sem, da bo ta plenum pomenil prelomnico v naši gospodarski politiki. V čem je ta prelomnica? Dosedanja aktivnost komunistov in seveda razprave po pismu Izvršnega komiteja so pokazale, da so naši komunisti, čeprav so v preteklosti precejkrat pogršili, dobro razumeli vslovesnost položaja, v katerem smo. Zelo sem zadovoljen, da so se zelo resno lotili odpravljanja napak, s katerimi smo imeli doslej opraviti v našem družbenem življenju. Dokaj jasno je, da so komunisti pri urejanju težavnih in zapletenih gospodarskih ter splošno družbenih problemov lahko samo nosilci pravilnega usmerjanja in urejanja in da bi bilo napak, če bi morebiti posamezne organizacije Zveze komunistov prevzele nekakšno pravico, da dirigirajo in komandirajo. Na to moramo paziti in tega se moramo varovati.

Ko prehajamo na gospodarska vprašanja, bi rad povedal, v čem bi želeli videti prelomnico, kjer so se pri nas pokazale razne napake in anomalije in kje so njihovi vzroki. Ugotovili smo, da so napake, nismo pa dovolj jasno pokazali na njihove vzroke. Menim, da moramo tu vzeti za izhodišče decentralizacijo. Kako jo pri nas pojmuje? Reči moram, da sta administrativna decentralizacija in samoupravljanje eno, ekonomika pa drugo. V ekonomiki v nobeni državi ne more biti decentralizacije in zato mora biti tudi naša država v ekonomskem pogledu celotna. Razne lokalistične tendence in pojavi, ki so pri nas dostikrat prišli do izraza, so izvirali prav iz nepravilnega pojmovanja decentralizacije. Pri nas je bilo decentralizirano vse, kar je bilo decentralizirano v vse, kar je bilo decentralizirano. V referatih ne najdemo odgovora na vprašanje, kako naj pridemo iz sedanjih težav oziroma kako naj se v prihodnje razvija naša jugoslovanska ekonomika. Mi govorimo o kooperaciji in združevanju, v republikah pa zadevamo na določene odpre.

Kadar gre za kooperacijo in združevanje v splošno jugoslovanskih mejah, menim, da posamezne republike ne morejo spreminjati meja in da moramo postopoma iti k splošnemu jugoslovanskemu gibanju naših investicijskih sredstev in kapitala. To je dokaj posplošno rečeno, tovariši, toda nič ni nerealnega — to je realna stvar. Jasno je, da pomeni to popolno spremembo naše investicijske politike, kreditiranja in drugega.

Nekoliko neugodno je, kadar je treba govoriti o interesi, znotraj neke socialistične države, ko gre za velike ekonomske integracije, pa tudi za svetovno integracijo. To

pravim zato, ker sodim — če jo imenujem celovitost — da je ne bomo povsem pojasnili. Kdo mora biti nosilec ekonomske integracije — politični organi ali proizvajalci? Ko smo sprejeli zakon o delavskem in družbenem samoupravljanju, sem v samoupravljanju videl kvas našega, jugoslovanskega družbenega gibanja.

Kdo bo nosilec tega gibanja? Seveda proizvajalci, delavci in kolektivi, ki jih bo njihova zainteresiranost za to, da bolje proizvajajo, spodbujala, da poiščejo tiste metode in možnosti splošnojugoslovanskega združevanja in da najdejo v njem tudi svoje koristi. Jasno je, da se s sedanjo materialno bazo, ki jo imamo, ne moremo usmeriti v ekonomsko integracijo, ker so naši skladi še preveč centralizirani in se delijo od zgoraj, s raznimi neprijetnostmi, ki to spremljajo. Govorimo o tem, kako je vse decentralizirano, niso pa decentralizirana materialna sredstva, ker razpolaga s njimi federacija. Tovariši Ante Jurčević je govoril, kakšne težave so, denimo, v ladjenici v Splitu. Take težave so v mnogih naših podjetjih. Imamo tudi takšne primere, da podjetja skoraj dovršijo proizvodnjo blaga, pa morajo čakati več mesecev ali celo leto dni, da bi prišli do nekaj milijonov deviznih ali dinarskih sredstev, da bi lahko dovršila svojo proizvodnjo.

Menim, da mora celovita jugoslovanska ekonomska integracija v prvi vrsti počivati na proizvajalci, da je treba proizvajalcu omogočiti, da pride do teh kreditov. Ne pravim, da je treba tovarnam nekontrolirano dajati na voljo sredstva, ker lahko pride do določenih stihije in oddaljevanj, marveč da je treba spreminiti sistem kreditiranja preko bank. Republike morajo dobiti večja sredstva, prav tako tudi komunalne banke, toda tudi podjetjem je treba pustiti več sredstev. Strinjam se, da je tukaj treba izvesti kontrolo, sprejeti nove instrumente in usmerjati izkoriščanje teh sredstev. V tem vidim materialno osnovo za nadaljnji razvoj našega družbenega samoupravljanja v podjetjih in možnost kooperacije. Vem, da to ni preprosta stvar, da jo je treba dobro preanalizirati, da bi našli vse elemente, ki bodo vodili k pravilnejšemu razvoju. Menim, da se tu ne gre zaletavati, marveč da je treba iti postopno. Kajti, če ostane tako kot je, se bodo spet pojavili lokalizmi in vse mogoče anomalije, zopet bodo investitrali v različna nerentabilna podjetja in vsakdo bo hotel graditi tisto, kar misli, da je za njega najbolje. To pa se je doslej pokazalo kot škodljivo.

Sodelovanje v jugoslovanskem prostoru

Kar zadeva kooperacijo v proizvodnji, mislim, da moramo predvsem postaviti zdaj težanje na razširjeno produkcijo, pri kateri je pri nas veliko ovir. Pri izkoriščanju sredstev za razširjeno produkcijo, katere nosilci morajo prav tako biti proizvajalci, so ustvarjali motnje nekateri politični organi. Ekonomsko se je treba malce osamosvojiti od politike, da se politični organi ne bi povsod vmešavali in včasih jemali sredstva, da bi jih namembno trošili. V končni morajo seveda imeti glavno besedo proizvajalci, politiki pa naj samo nadzorujejo — v glavnem zato, da bi videli, ali tudi na drugi strani ne počenjajo nepravilnosti, kar zadeva uporabo materialnih sredstev, ki jih imajo na voljo.

Ko govorimo o kooperaciji, moram reči, da sem vesel, ker je mogoče že danes brati v časopisih, da so se ljudje začeli združevati, in to v istodni proizvodnji. Se vedno pa se združujejo samo v republiških merilih, čeprav je treba preiti na jugoslovanske. To je zelo dobro, ker tako poteka pravilna delitev dela. Nekatera naša velika podjetja, kot so tovarna v Brodu in »Rade Končar« ter druga, se včasih še vedno ukvarjajo z vsem mogočim. Čemu jim bo to? Izdelovati morajo osnovne in največje stvari, kot so lokomotive, vagoni, generatorji in turbine itd., razne druge stvari in nekatere dele pa naj izdeluje spremljajoča industrija. Ni treba, da je spremljajoča industrija velika kakor tovarna v Brodu, »Rade Končar« ali Iskra v Ljubljani. Sloveniji ali RS pravda v Nišu, niti ni treba, da je v isti republiki, ampak je lahko tudi v drugi republiki. V častnikih berem o raznih preprih, kot na primer med tovarno v Nišu in tovarno »Iskra«.

Zakaj je potrebno, da se v tisku preprija o tem, ali je pravilno, da

Podjetjem moramo pustiti določene sklade

Podjetjem moramo pustiti določene sklade, ki jim bodo potrebni tako rekoč kot drobci v proizvodnji. Doslej smo jim jemali vse, v pogledu amortizacije pa smo vplivali dezinvestirajoče. V odlokih, s katerimi bomo to spremenili, moramo nekoliko jasneje določiti, kakšna in kolikšna sredstva naj ostanejo na razpolago. Potrebna je pravilna decentralizacija in pravilna razdelitev sredstev, da ljudje ne bi bili odvisni od posameznih uradnikov in od tega, da prosjajo, da bi dobili tisto, kar potrebujejo, marveč da lahko s tem samostojno razpolagajo. Mi smo pustili na samostojno razpolaganje sredstva iz skladov, toda to je zelo malo. To za razširjeno produkcijo ne zadošča. Po tej poti ne moremo naprej, zato moramo ta sredstva določiti, če hočemo, da se bodo naša podjetja in naša industrija uspešno razvijala.

Jasno je, da sedanji bančni sistem, sedanji način kreditiranja v prihodnje ne bosta mogla veljati in ju bomo morali korenito spremeniti. Ne bomo ju spremenili tako, da bi brez potrebe vseprek ustanovili komunalne banke, kjer so potrebne in kjer niso, ker sam njihov obstoj veliko stane. Tudi število bank je treba določiti po gospodarskih računici, ali je ta banka tu koristna, da ne bi požirala sama sebe in sredstva, namesto da bi bila koristna posredovalec pri dodeljevanju sredstev drugim.

Malo prej sem rekel, da se z decentralizacijo na republike in dajanjem sredstev republikam in komunam to vprašanje ne rešuje v celoti. S tem se zboljšuje, toda ne rešuje v celoti pravilni razvoj našega gospodarstva. Treba se je usmeriti na podjetja. To je eden izmed problemov, s katerimi se, mislim, nekateri tovariši morita ne strinjati in jaz ne vztrajam pri tem, da bi to danes tu sprejeli, čeprav sodim, da je to edna pravilna pot, če hočemo omogočiti pravilen razvoj samoupravljanja.

Govorimo o tem, da je treba zboljšati produktivnost dela tudi pri tistih, ki imajo z delavci prenatrpane tovarne, kjer je morda 50% več delavcev, kakor pa je treba, čeprav je to absurdno. Na eni strani imamo sredstev, brez sredstev pa ni mogoče povsod zboljšati produktivnosti. Ponekod je treba dati tudi sredstva, ki jih morajo imeti na voljo. Ko govorimo na primer o odvečni delovni sili, bi rad povedal, da so ljudje začeli zdaj spoznavati, kaj so storili, ko so iz številnih tovarn napravili socialne, ki so požrle skoraj vse, kar so proizvedle, pa so se morale prejemati dotacije. To kaže, kakšna je bila naša investicijska politika, koliko so ljudje upoštevali rentabilnost graditve itd.

Menim, da so začeli o delavskem samoupravljanju dvomiti, nekateri ljudje zgoraj, ki smo jih zdaj izmenjali. Ti ljudje so mislili, da delavsko samoupravljanje ni našlo svojega mesta. Vendar, kdo je kriv? Vsekakor niso krivi delavci, ki so dali proizvodnjo tolikšen razmah. Delavsko samoupravljanje je od leta 1953 do 1958 privedlo do velikega poleta in rezultatov. Pozneje je prišlo zaradi vseh anomalij in pomanjkljivosti, ki so se pojavile v našem gospodarstvu, do stagnacije.

Ko torej, tovariši, zahtevamo od delavcev mnogo, jim moramo dati, da bodo oni dajali več. Sami smo dolžni pripomči, da se bo to stanje zboljšalo. Ne drži, da delavci nimajo zavesti, ki je potrebna na sedanji

stopnji razvoja, da nimajo te zavesti za skupnost kot celoto. Imajo jo. Če je prišlo včasih v podjetju tudi do kakšnega lokalističnega pojava, so to osamljeni primeri, ki nam ne smejo vzeti poguma in privedi do tega, da zdaj dvomimo o delavskem samoupravljanju. Treba je spremeniti nekatere instrumente.

Ze dve, tri leta se motamo okrog tega, ali je novi sistem nagrajevanja po učinku pravičen ali ne, ali je pravičen sistem notranje organizacije po proizvodni ekonomski enoti. Mislim, da bi morali tu pogumneje naprej. Krivda za to ni spodaj, ampak zgoraj, pri nas, pri naših gospodarskih uradnikih, zato, ker niso takoj konkretno prešli na izvajanje tega sistema povsod, kjer je mogoče. Seveda tega ni mogoče stoočstno izvesti, čeprav je bilo mogoče za večino naših podjetij.

Združevanje izvoznih podjetij

Ko govorim o orientaciji naše proizvodnje za izvoz, moram reči, da smo doslej ustvarjali tudi majhna podjetja, ki naj bi izvažala. Kaj pa more majhna tovarna? Kako lahko konkurira na mednarodnem tržišču? Seveda je potem prihajalo do anomalij, da se je pojavljalo več enakovrstnih proizvodov od raznih strani prek teh majhnih izvoznih podjetij, ki so konkurirala drugo drugemu. Namesto da bi konkurirala tujim proizvodom in tovarnam, so konkurirala našim proizvodom v škodo naše skupnosti. Samo s serijsko proizvodnjo lahko moderniziramo tovarna, morda v kooperaciji s spremljajočo industrijo, gre na tuj trg in konkurira z uspehom. Doslej pa smo dajali regrese podjetjem, ki so, kakor sem že rekel, drugo drugemu metala polena pod noge.

Našo proizvodnjo moramo odselej usmeriti v to, da bodo čim večja podjetja tako proizvajalci kot tudi izvozniki, ki bodo svoje proizvode neposredno prodajali na tuje tržišče. Po mojem mnenju bomo imeli največ koristi in bomo najlažje konkurirali, če bomo imeli takšna velika podjetja ali če se zunanjetrgovinska podjetja združijo v več velikih. Ze zdavnaj smo govorili, da imamo preveč raznih izvoznih podjetij in da imamo od tolikšnega števila posrednikov več škode kot koristi. Zda gre za to, da se njih število zmanjša, vendar gre v tej smeri zelo počasi in nerado naprej. Mislim, da morajo tudi podjetja sama neposredno reševati vprašanje izvoza, ker je razlika, če gre naše industrijsko podjetje, ki samo proizvaja, na tuje tržišče, če to tržišče vidi, da proučuje in analizira, ali če to počne trgovec. Trgovci se žene za trenutnim časnim zaslužkom. Nikoli ni pripravljen dati nekaj cene, da bi pozneje imel od tega korist. Trgovci ne za dolg, ampak za kratek rok, da bi hitro kaj zaslužili, če more, potem pa z bogom. Industrijski proizvajalec pa je zainteresiran za dolg rok in treba ga je usmeriti, da bo sodeloval v našem izvozu, da bo investiral v tuj trg.

(Nadaljevanje na 2. strani)

S IV. plenuma Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije: Med zaključnim govorom generalnega sekretarja ZKJ tovariša Tita

Partizansko slavlje na Trstelju in Nanosu

Na Primorskem sta bili minulo nedeljo osrednji proslavi LRS dr. Jože Vilfan je več sto ljudi množično govoril o pomenu prve kraške čete za razvoj narodnoosvobodilnega gibanja na Primorskem ter o uspešni povojni politični, gospodarski in kulturni izgradnji tega dela Slovenije. Proslavi so prisostvovali zastopniki bivših partizanov in CK tržaške federacije KP Italije.

Druga pomembna proslava dneva vstaje slovenskega ljudstva je bila na Nanosu, kjer je bila pred dvajsetimi leti trda borba partizanov z italijanskimi fašisti. Na tej proslavi je govoril komandant takratne partizanske enote, ki je štela okrog 50 borcev, Martin Greif.

Proslava se je začela s snidenjem preživelih borcev kraške čete. Nato je pozdravil udeležence partizanskega zbora nekdanji komisar te čete

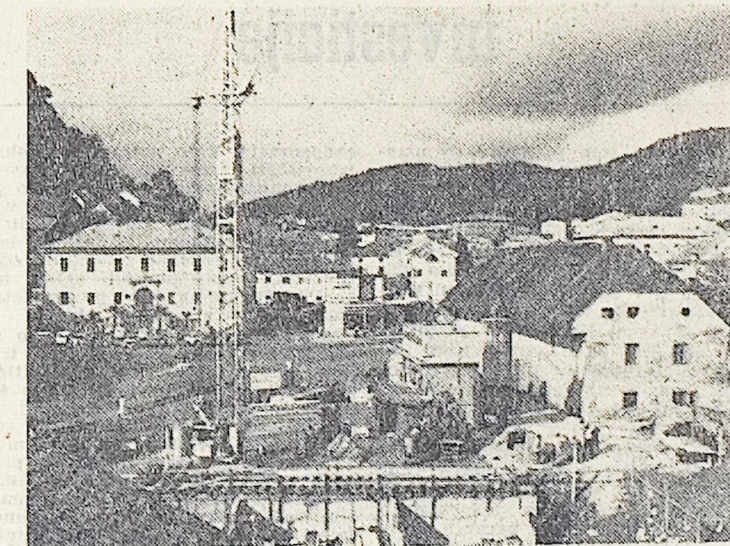
Jože Čerin-Peter, a podpredsednik izvršnega sveta LRS dr. Jože Vilfan je več sto ljudi množično govoril o pomenu prve kraške čete za razvoj narodnoosvobodilnega gibanja na Primorskem ter o uspešni povojni politični, gospodarski in kulturni izgradnji tega dela Slovenije. Proslavi so prisostvovali zastopniki bivših partizanov in CK tržaške federacije KP Italije.

Druga pomembna proslava dneva vstaje slovenskega ljudstva je bila na Nanosu, kjer je bila pred dvajsetimi leti trda borba partizanov z italijanskimi fašisti. Na tej proslavi je govoril komandant takratne partizanske enote, ki je štela okrog 50 borcev, Martin Greif.

V PONEDELJEK, 30. JULIJA, ZAČETEK FOLKLORNEGA FESTIVALA

Tudi letos bo v okviru poletnih prireditev festival jugoslovanske folkloze, ki bo trajal teden dni (od 30. julija do 4. avgusta). Festival je razdeljen v tri dele: izvirna folkloza, amaterske skupine in poklicni ansambli. Večer izvirnih plesov in pesmi pripravljata tudi letos koreograf Ivan Ivančan iz Zagreba, nastopili pa bodo med drugimi Moreska skupina s Korčule in »Ogranak seljačke sloge« iz Medjimurja. Od amaterskih skupin bodo nastopili »Ivo Lola-Ribar« iz Beograda in »Tine Rožanc« ter »France Marolt« iz Ljubljane. Poklicni folklorni ansambli Lado, Kolo in Tanec so že naši stari znanci. Zaključno revijo na koprskem trgu bo snemala tudi Evrovizija.

Postojna: na Titovem trgu so zdaj v polnem razmahu gradbena dela za novi hotel

Prvo mesto Pučanom

Preteklo nedeljo je bilo v Luciji pri Portorožu prvo sektorsko tekmovanje kmetijskih strojnikov v tem letu. Tekmovanja se je udeležilo petnajst tekmovalcev koprške in piranske KZ. Grajo zaslužijo Izolčani, ker niso poslali na to tradicionalno tekmovanje niti enega zastopnika!

Tekmovavci so se pomerili v oranju, v spretnostni vožnji in teoriji. Na prvo mesto se je uvrstil znani okrajni in republiški tekmovalcev Karel Ražman iz Puč s kar 41 točkami prednosti pred drugoplasiranim Koprčanom Albinom Bor-

donom in tretjeplasiranim Ivanom Kocjanom prav tako iz Kopra.

Po tekmovanju so organizatorji priredili parado kmetijskega strojništva skozi Portorož in Piran. Ker sta na čelu kolone jezila tudi dva mladeniča v narodnih nošah, je bila povorka pravcata poslastica za številne tuje turiste, ki so se kar kosali v slikanju in filmanju parade.

Podobno tekmovanje bodo v naslednjih nedeljah priredili še v Postojni, Sežani in Ilirski Bistrici.

Prekomorski televizijski prenos

Minuli ponedeljek zvečer je ameriški satelit »Telstar«, ki so ga pred nedavnim izstrelili na krožno pot okrog Zemlje, posredoval prvi televizijski prenos iz ZDA v Evropo in obratno za širšo javnost. Najprej so oddajale program za Evropo ameriške televizijske postaje v sodelovanju s kanadskim TV omrežjem, nakar so

čez dve uri in pol, kolikor potrebuje satelit »Telstar« za krožno pot okrog Zemlje, posredovale evropske televizijske postaje 15-minutno oddajo v ZDA. V Evropi sta program sprejemali televizijski postaji v Goonhillu v Angliji in v Plemeur-Bodou v Franciji. Razen številnih evropskih držav je v programu sodelovala tudi Jugoslavija.

Titove besede na plenumu

(Nadaljevanje s 1. strani)
Kajti najti moramo plazma za svoje proizvode, in to za dolg, ne pa kratak rok.

Kaj zdaj sledi iz tega? Iz tega sledi, da mora biti proizvajalec, s pomočjo skupnosti, sposoben kreditirati. Kakšna je smer našega izvoza in kje imamo največje perspektive za daljši rok? To so dežele v Afriki in Aziji, ki so v razvoju, ki še niso dovolj razvite in industrializirane. Jasno je, da moramo tudi z razvitimi deželami na Zahodu še nadalje vzdrževati stike, kakor tudi z deželami na Vzhodu. Toda naš izvoz je treba usmeriti proti deželam, ki se razvijajo, to pa terjajo začetki nekatere žrte in kreditiranja. Zato mora biti naš proizvajalec sposoben dati kredite. V tem trenutku — ker imamo zaloge v tovarnah in nam kakšno blago ne gre v promet — je potrebno, da dajemo blagovne kredite in da si pri tem pomagamo utiramo pot, glede na naše možnosti. Tudi tu ne moremo in ne smemo iztegovati bolj, kakor je dolga naša odeva.

Kam usmerjati zunanjo trgovino

Ko smo potovali v Afriko in Azijo, smo nekateri deželam obljubljali in dajali investicijske kredite v znesku več milijonov dolarjev. Opazil sem,

da je bilo zaradi tega godrnjanje. Govorili so, kako da lahko drugim dajemo edite, ko pa še sami nimamo dovolj. Če pa ne damo, bomo imeli manj. Dajanje kreditov je naša perspektiva, če se želimo industrializirati, tem prejš, če smo se že danes zadušili v mnogih stvarih in nimamo ventila v tujini. V tej smeri moramo nekaj živčevati, kakor to delajo tudi druge države, ki delujejo na veliko in ne gledajo na to, da že v prvem trenutku nekaj zaslužijo.

Razen tega vlada današnji okrog teh dežel velika konkurenca. Tako zahodno kot drugo državo imajo dajajo kredite. Na vsem svetu pa ne more nihče dobiti tam prostora za svoje proizvode laže kot mi. To lahko najlaže dosežemo, ker so nas tam politično sprejeli kot solidno državo, ki nima drugih interesov, kot da jim pomagamo, kolikor more in enakopravno sodeluje z njimi.

To vprašanje ne pride v poštev za letošnji plan. Treba pa ga je proučiti in kreniti v tej smeri. Jasno je, da je treba paziti, da ne bi prišlo do takšnih anomalij, kot je bilo to sedaj, da mi politiki ustvarjamo politične temelje, da ustvarjamo politično zaupanje in obljubimo to ali ono, da pa nam trgovci potem to pokvarijo s svojimi pretiranimi in nesmiselnimi nastopami, da bi izkoristili, kar morejo, zaradi česar tudi politično izgubljamo v teh državah. Tu bo potrebna malo več nadzorstva. Odbor za gospodarske odnose s tujino bo moral biti na visini, da bi obvladal vse te stvari.

Zmanjšati uvoz vsega, kar nam ni nujno potrebno

Glede naše devizne politike smo sedaj krenili po poti omejevanja. Zmanjšali smo namreč uvoz tistega

blaga, ki nam ni nujno potrebno. Še več, tudi pri nekaterih surovinah bodo omejitve. Jasno je, da se bo to

Turizmu neprimerno večjo veljavo

Naša industrija doslej ni mogla mnogo prispevati glede deviz, da bi se zmanjšal naš debelans. Nasprotno, ta negativna razlika se je večala iz leta v leto, mi pa smo zapostavljali tudi nekatere sektorje v našem družbenem in gospodarskem življenju. To se nanaša predvsem na turizem. Na turizem smo vedno gledali kot na nekaj postranskega, nevažnega. Govorili smo, če kdo hoče priti, naše Jadransko morje je lepo, naj pride in ko ga bo videl, bo spet prišel. Tako ne gre več. Z zdaj je treba drugače gledati na turizem in spremeniti mišljenje. Turizem je zavzel tudi drugo obliko, ker zahteva mnogo več... Italija na primer bo imela letos skoraj milijard dolarjev od turizma, mi pa smo imeli lani komaj 24 milijonov dolarjev. Kaj to pomeni? Razen uslug je treba omogočiti tudi popravilo naših cest, ki so slabe, zgraditi gostinska

podjetja in vse drugo, da bomo tujece navezali na naše morje. Devize, ki jih dobimo iz turizma, so za nas najcennejše, ker jih ne le dobimo, ne da bi dali tujini kakšna svoja sredstva, temveč na ta način prodajamo tudi tisto blago, ki bi ga sicer morali z regresom izvažati v tujino. Lani smo dosegli 24 milijonov dolarjev, zdaj pa moramo težiti k 100 milijonom. To ni visoka vsota, zato pa moramo čimprej storiti vse, da jo bomo dosegli. Čeprav je turizem predvsem stvar naših gospodarstvenikov, morajo to vprašanje najresneje obravnavati tudi drugi. Sila sem, da je neki čudak iz Zagreba pisal proti temu, da gradimo avtomobilsko cesto ob jadranski obali, češ da to kvari dalmatinski pokrajino in da podiramo stare hiše ter gradimo hotele. Take ljudi bi bilo zares treba medicinsko pregledati.

pokazalo tudi v naši proizvodnji in zaposlenosti. Bomo pa na drugi strani prisilili na drugačno delo naša podjetja, ki so kupovala v tujini licence in videla, da z regresom, oziroma z oprostitvijo carin, bolje izhajajo, če samo uvažajo dele, kot pa da jih sama proizvajajo. Sedaj se jim to mašuje, ker smo jih stisnili in jim preprečili, da ne uvažajo vsega po vrsti. Razume se, da bomo morali to ne kako proučiti, da ne bi skupnost imela škoda, kajti če se je nakopilo veliko kot pol izdelanih proizvodov in kjer je treba uvoziti se nekatere dele, bomo morali dovoliti uvoz, da ne bi čakali na to, da bodo ta podjetja osvojila proizvodnjo teh delov. Toda nič več kot to. Mi moramo namreč prisiliti našo industrijo, da začne proizvajati po licencah, ki jih je kupila.

Tako lahko prirahimo mnogo deviznih sredstev. Nekot sem že govoril, da smo dali pred letom dni okoli 45 milijonov dolarjev za uvoz samo za motorno industrijo, oziroma da smo se za toliko zadolžili v tujini. To »žre« naša devize. Razen tega moramo zdaj v zvezi z zmanjšanjem plačilnega debelansa, oziroma primanjkljaja, ki ni majhen, ubirati takšno ekonomsko in zunanjetrgovinsko politiko, da bomo stalno iz leta v leto zmanjševali ta primanjkljaj. Prejšnjo govorilo, da je bolje, če smo mi dolžni, kakor da drugi dolgujejo nam. Z zdaj se ne strinjam s tem. Z zdaj moramo skrbeti, da se ta debelans postopno zmanjšuje, če pa hočemo to doseči, moramo povečati izvoz in omejiti uvoz ter zaradi izvoza dati prednost proizvodnji tistih izdelkov, ki jih je mogoče prodati. Zaradi integriranega, zaprtega zahodnoevropskega trga se imamo izgubo predvsem pri nekaterih kmetijskih pridelkih. Kaj moramo zdaj storiti? Če bomo kdaj pa kdaj sad hoca izvzili nekaj sem in nekaj tja, spet ne bomo dosegli ničesar. Natančno moramo pregledati, kje je zdaj možnost, da z dovoljmo potrebe, ki jih ta trg ne more zadovoljiti. Ze prej sem dejal, da si moramo prizadevati, da bodo naša podjetja navezovala stike tudi s podjetji zahodnih dežel in sodelovala z njimi, to pa zdaj še bolj velja za kooperacijo s socialističnimi deželami.

Gradimo le tisto, kar je koristno

Rad bi povedal, da moramo glede nerazvitih področij spreminjati politiko. Kaj bomo dosegli, če bomo na nerazvitih področjih ustanavljali razna majhna podjetja, ne vedoče, ali bodo njihovi proizvodi šli ali ne? Najprej, bomo omtirili več sto in sto milijonov dinarjev in morda tudi milijarde, ki bodo po vsakem letu »žirale« nove milijone, tako da bomo morali potem nenehno dajati dotacije. Bolje je, da damo nerazvitim področjem sredstva za kaj drugega, za javna dela in v kulturne namene, kakor da za vsako ceno gradimo tovarne, ki nas ponovno stanejo. Samo tam, kjer bo rentabilno in koristno za kraje in skupnost sploh, je treba graditi koristna in rentabilna podjetja. Torej ne smemo graditi več »političnih tovarn«, ker jo absolutno škodljivo za vso skupnost.

Takšna politika in tak način, da vsako vije na svojo stran in gradi vse, kar hoče, nam ustvarja že tudi v nacionalnem pogledu nekatere težave. Začel se je namreč pojavljati šovinizem in nekateri govorijo: v Beogradu so spet začeli po starem, Slovenci so daleč skočili v standardu itd. Ko govorimo o tem, da ni res, da v Beogradu centralizem, niti da se vse gradi v Beogradu, prav tako tudi ni res, da Slovenci žive bolje na tuj račun. Drži, da je bila Slovenija dosti naprednejša od drugih republik, da je imela industrijo, kadre in delavce, ki so znali dvigniti proizvodnjo in produktivnost dela na višji nivo, s tem pa tudi standard. Ne moremo zdaj zahtevati, naj Slovenci ostanejo tam, kjer so bili leta 1945, dokler se vse druge republike ne dvignejo na ta nivo, ampak moramo tudi njim omogočiti, da še bolj napredujejo, če hočemo, da imamo od njih večjo korist. Več ko bo imela Slovenija, več bo lahko dajala tudi drugim. Pokazalo se je, da je v nerazvitih krajih produktivnost dela redkokdaj presejala 50 odstotkov produktivnosti razvitih področij. Vem, da tu ni bilo kakrov in da jih je treba razviti, toda to je treba razumeti. Nisem proti temu, da se v nerazvitih krajih dvigla življenjski standard, ni pa mogoče zahtevati, da v tem času drugi ostajajo na istem nivoju. Vse te stvari je treba postavljati, če hočemo imeti mir in razvoj celotne naše države.

Predvsem rentabilne investicije

Referati na tem plenumu so omejnili revizijo našega plana. Letos pripravi plan samo za leto 1963, vendar moramo in moramo že zdaj pogledati, kakšno politiko bomo ubirali pri investiranju. Čas bi bil, da zagotovimo malo večjo kontrolo nad tem, kje in v kaj se investira in kakšne rezultate bo to dalo. Povsod smo gradili tovarne, blaga je v skladiščih toliko, da ne vemo, kam z njim. To se nanaša na primer tudi na cementarne. Imamo zahteve po novih cementarnah, čeprav jih imamo toliko, da je cement tudi v skladiščih. Čeprav je cement vsakladišen v Beogradu, ga uvažamo iz Romunije, kar je prav tako anomalija. Če bi po drugi strani razširili in modernizirali sedanje cementarne, bi porabili mnogo manj sredstev kot za graditev novih. Prav tako imamo tovarne, ki izdelujejo razen vagonov in lokomotiv tudi nekatere drobne obrtniške predmete. Tovarne investirajo, da bi to modernizirale. Čemu jim bo? Naj to prepustijo kakšni manjši socialistični delavci.

Večjo skrb moramo posvetiti socialistični obrti. Doslej smo bolj gledali na privatno obrt, socialistični obrti pa nismo posvečali dovolj pozornosti, čeprav je ta zdaj ena izmed zelo važnih dejavnosti v našem gospodarstvu.

Ko govorim o raznih podjetjih, naj omenim tudi primer rafinerij nafte. Imamo tri rafinerije, katerih skupna zmogljivost znaša komaj milijon in 350 tisoč ton. Dandanes pa na Zahodu ne gradijo manjših rafinerij kot take z zmogljivostjo dveh milijonov ton, ker niso dovolj rentabilne. Ta račun je upravičen, zakaj s tem se poenostavi tako bencin kakor nafta. Kako bi mogli Amerikanci tako poceni dajati nafto in bencin, če ne bi proizvajali tako? Majhne rafinerije vsekar dražijo proizvodnjo. Sem proti temu, da bi se zdaj gradili nove rafinerije nafte, ceneje je, da razširimo sedanje, ko pa bomo imeli več nafte, ki je sedanje ne bodo moge predelati, bomo gradili nove.

Zmogljivost naših železarn se giblje od 33.000 do 700.000 ton. Seveda je treba železarne tudi zdaj graditi oziroma si je treba prizadevati, da bi jeklo in surovo železo proizvajali ceneje, v večjih količinah in na naj-sodobnejši način. Sklenili smo, da bomo v Makedoniji zgradili moderno železarno, ker imamo tam tudi surovine, ne moremo pa opustiti starih železarn, kot so predlagali nekateri. V starih železarnah so kadri in kolektivi, ki imajo velike izkušnje in je treba zato razširiti ta podjetja. Z zdaj nam bo morda potrebno kakih 2,5 milijona ton, morebiti pa bomo potrebovali pozneje še več, tako da tudi proizvodnja železarne v Skopju ne bo

Konec anomalijam v kulturnem življenju

Tovariš Stambolič je govoril o vprašanju našega kulturnega življenja in o raznih anomalijah, jaz pa bi rad povedal še nekaj besed o istem vprašanju. Na tem področju smo imeli zelo liberalen odnos. Skomigovali smo z rameni, češ da ne bo nikomur škodovalo, če bomo dovolili, da je ta republika dobila manj, ona pa več, ali kakšen življenjski standard imajo kje. Namesto tega moramo čimprej omogočiti, da se proizvodnja razvija v polnem razmahu, da dobimo s sredstvi, ki jih imamo, čim več proizvodov, in da gremo v smeri splošno-jugoslovanske integracije. Potem ne govorimo v Skopju in v Crni gori i drugje. V Crni gori smo na primer vložili v železarno kakih 40 milijard dinarjev. Vsako leto ji dajemo na račun dotacij tri milijarde. To se pravi, da »požirajo« tako sebi skupnost. Če pa bi ji prej dali še 10 milijard, bi Crna gora zdaj dajala skupnosti. Potem ko smo obstali malo dlje kot na pol poti, jih zdaj

veliko priznava, toda z večjo aktivnostjo vodilnih organov in ljudskih mladini bo naša mladina zares takšna, da bo naše ljudstvo tudi v prihodnje ponosno nanjo.

Na koncu naj še enkrat poudarim, da je treba v zaključkih plenuma vsaj napovedati, če že ne moremo sprejeti konkretnih natančnih sklepov, ki bi jih bilo razvidno, kakšen naj bo naš prihodnji gospodarski razvoj, kaj moramo storiti, da se bodo naša dežela in njeni narodi razvijali tako, kakor sami želimo, in da bomo napredovali čim hitreje.

V sklepih mora biti govora tako o razdelitvi skladov kot o tem, kaj naj bodo. Treba bi bilo podpreti naše delovne kolektive in še enkrat poudariti, kakšne so njihove pravice in dolžnosti. Treba bi bilo tudi, tako kot je tovarš Ranković govoril v referatu, še bolj zaostri odnos do slabosti v naših partijskih organizacijah, ki po negativnih tendencah, kakšen naj bo naš vpliv na malomeščanske stihije, ker se gibljejo v takem krogu. Ker so njihovi člani na dokaj nizki politični in teoretični ravni, postajajo te organizacije zelo hitro ne samo udeleženci, ampak ponekod tudi nosilci raznih škodljivih tendenc, kritičarstva in drugega, proti čemur se je treba najostreje boriti.

Pretekli teden je nova skupina naših rojakov iz ZDA obiskala Postojno. V hotelu pri Pivki jami so jim predstavniki Slovenske izseljenke matice pridelili prisrčen sprejem. V stari domovini so se rojaki počutili imenito ter navezali obilo stikov tudi z našo mlajšo generacijo

ZA 22. JULIJ NA POSTOJNSKEM

Letošnji dan vstaje, 22. julij, so tudi na Postojnskem počastili s številnimi prireditvami. V mestu so že v soboto zaplapolale stotere zastave, na večer pred praznikom pa je godba na pihala JLA pridelila na Titovem trgu promenaadni koncert. Ob koči Mladika na Pečni rebri so v mraku zažgali velik kres.

V nedeljo, 22. julija, je okrašen in ozvočeno Postojno obiskalo v prekrasnem sončnem vremenu več tisoč domačin in tujih turistov. Občinski strelski odbor je priredil za kinom množično tekmovalanje v streljanju z zračno puško za posebno značko ob dnevu vstaje, Postojnčani pa so se podali na številne izlete k morju, na spominskih slavlje na Nanosu in v okoliške kraje. Delovni kolektivi so priredili popoldne tudi več piknikov in naravi. (ma)

S PLENUMA OKRAJNEGA ODBORA SZDL KOPER

Dve komunalni skupnosti socialnega zavarovanja

Minuli teden je plenum okrajnega odbora SZDL obravnaval dve zelo pomembni točki dnevnega reda: aktivnost Socialistične zveze v koprskem okraju in priprave na reorganizacijo socialnega zavarovanja.

Predsednik okrajnega odbora SZDL Gustav Guzej je pred razpravo o delu osnovnih organizacij SZDL v preteklih dveh mesecih med drugim omenil, da se je njihova dejavnost v tem času močno razširila, saj so občinski odbori Socialistične zveze na razširjenih plenimih in v razgovorih s člani SZDL preko krajevnih odborov temeljito obravnavali aktualne družbeno-politične probleme. Rezultat teh posvetovanj je bila povečana proizvodnja, ki pa je še vedno v relativnem zaostajanju za predvidenim letnim planom. Žal pa na teh posvetovanjih ni bilo kaj več govora o odkrivanju vzrokov, ki zavirajo porast proizvodnje. Odgovor na to je treba iskati predvsem v prepočasem zbiranju podatkov o gibanju gospodarjenja v posameznih podjetjih, saj so bili v marsikateri občini šele v začetku tega meseca znani podatki o proizvodnji samo za prvo četrtletje letošnjega leta. Prav zaradi te ugotovitve bodo morali aktivni SZDL v prihodnje še bolj odločno vplivati na čim hitrejšo odstranitev tistih čimteljev, ki preprečujejo udržitve predvidene materialne osnove našega gospodarstva in socialističnih družbenih odnosov.

Na plenumu so ugotovili, da je eden izmed vzrokov, ki zavirajo hitrejši gospodarski razvoj, pomanjkanje objektivnih meril za delitev osebnega in čistega dohodka, kar je ponekod omogočilo oživiljanje uravnilovskih tendenc. Drugo vprašanje je pomanjkanje razmejitev med pristojnostmi samoupravnih organov in upravnimi vodstvi, kar marsikje povzroča vrsto nepotrebnih problemov, ki so v glavnem posledica prešibke razvzitosti samoupravnih organov.

Nadalje so člani plenuma omenili slabo izkoriščanje osnovnih sredstev in slabosti v politiki investiranja ter trošenja investicijskih sredstev. Razen tega je več

primerov, ko zaradi pomanjkljive organizacije dela v podjetjih in ustanovah zaposlujejo po nepotrebnem delovno silo in zato bo treba v prihodnje temu vprašanju posvetiti več pozornosti. Kaže pa, tako je izzvenelo iz podrobne razprave, da se vse bolj krepi aktivnost članov SZDL v urejanju trenutno najbolj perečih družbenih in ekonomskih vprašanj, kar daje upanje na boljše gospodarjenje v drugi polovici letošnjega leta.

V drugi točki dnevnega reda je predsednik upravnega odbora okrajnega zboda za socialno zavarovanje inž. Peter Aljančič seznanil člane plenuma z bližnjo reorganizacijo socialnega zavarovanja in s predvidenimi spremembami načina finansiranja zdravstvenega varstva, o čemer bo morala Socialistična zveza voditi več računa kot doslej. Sedanja podatki kažejo, da je zdravstvena mreža, posebno pa ambulantna služba v našem okraju močno razvita in to narekuje povečanje skrbi družbe za njeno nadaljnje delovanje. Znano je, da je socialno zavarovanje v zadnjih letih doseglo izreden obseg, saj vključuje okrog 98 odstotkov vseh državljanov FLRJ v zdrav-

stvenem zavarovanju, nekoliko manjši odstotek pa upravičencev do invalidskega in pokojninskega zavarovanja. Zanimiv je podatek, da smo leta 1958 v koprskem okraju porabili za potrebe socialnega zavarovanja 830 milijonov dinarjev, za letošje je predvidenih že 2 milijardi 100 milijonov dinarjev izdatkov. Velik del povečane potrošnje gre na račun kakovostnejših uslug, vendar po drugi strani opažamo, da bi bila ta znesek lahko manjši, če bi povečal osebno odgovornost in neposredno zainteresiranost slehernega posameznika in delovne kolektiva do potrošnje sredstev. Zato je predvideno, da bi v koprskem okraju imeli dve komunalni skupnosti socialnega zavarovanja in sicer eno za gornje in eno za obalno področje, razen tega pa za ves okraj le en zavod komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja, ki bo s svojim upravnim odborom opravljal nekakšno servisno službo. Z ustanovitvijo dveh komunalnih skupnosti bo preko njihovih skupščin utrjeno načelo samoupravljanja v socialnem zavarovanju in upravljanje njenih skladov bo zahtevalo večjo odgovornost neposrednih koristnikov

Seminar filmsko-vzgojnega dela

Med vrsto seminarjev, ki jih prireja vsako leto v Koprrepublika zveza Svoboda in prosvetnih društev, je te dni seminar, ki ni namenjen samo voditeljem filmsko vzgojnega dela v klubih, ampak tudi upravnikom kinematografov in pedagogom.

Seminar v celoti obsega 80 ur, predavajo pa najuglednejši jugoslovanski strokovnjaki s tega področja in nekateri tuji gostje. Poudarek je na skupinskem seminarskem delu, predvidenih je tudi 14 seminarskih ur za nekatere praktične prikaze dela z mladino, za razgovore o temah, ki jih zajemajo predavanja in za njihovo dopolnjevanje. V 12 delovnih dneh si bodo ogledali tečajniki 8 celovečernih filmov, razen tega pa še nekaj filmov, posnetih na ozkem traku. Program seminarja je sestavljen tako, da bodo lahko tečajniki v neposrednem kontaktu s filmom razčistili ideje in estetske probleme, ki so najtesneje povezani z ocenjevanjem posameznega filma.

Najbolj skrbno so organizatorji pripravili seminar, ki je namenjen prosvetnim delavcem. Ti tečajniki so razdeljeni po področjih svoje zaposlitve (osnovna šola, srednja šola, učiteljske). Teme, ki jih obravnavajo, široko zajemajo pojem filma, prav tako pa tudi problematiko, s katero se bodo pedagogi srečavali že prihodnje šolsko leto. Tako najdemo v seznamu predavanj tudi teme: organizacija in oblike filmsko vzgojnega dela v šoli, predlog učnega načrta, delo s starši itd.

SE OB NEKEM DOGODKU V ŠMARJAH NAD KOPROM

Vihar v žlici vode

Odgovor tovariša Rafaela Beržana, bivšega upravnika bivše Kmetijske zadruge Šmarje na zapiske o kinoprojekturji v Šmarjah

V 26. številki »Slovenskega Jadrana« smo dne 22. junija 1962 objavili na 2. strani pod gornjim naslovom zapiske o usodi kinoprojekturji v Šmarjah nad Koprom. Zadeva je bila opisana na podlagi pismenega poročila Občinskega odbora SZDL Koper Okrajnemu odboru SZDL Koper o sestanku vavke skupnosti v Šmarjah, na katerem je bilo govora o tej zadevi. Zaradi določenih navedb v zapisku nam je bilvi upravnik bivše Kmetijske zadruge Rafael Beržan preko svojega pravnega zastopnika dr. Danila Miliča poslal naslednji odgovor.

Resnica v zvezi s kinoprojekturjem v Šmarjah je popolnoma drugačna, kot jo prikazuje tovariš Gorazd Morjak v svojem članku.

Predvsem ni resnično, da bi kdorkoli navedeni projektor podaril komurkoli, zlasti tega projektorja ni nihče podaril prebivalcem vasi Šmarji. Pač pa je ta projektor kupila Kmetijska zadruga Šmarje od tovarne »Iskra« Kranj, ter so v arhivu KZ Koper, ki je pravna naslednica KZ Šmarje, račun, iz katerih je razvidno, da je KZ Šmarje kupila navedeni projektor in postala njegova lastnica. KZ Šmarje je v letu 1951 dobila pri takratni Istrski banki v Koprju tudi kredit za nakup navedenega projektorja, ter je bil kredit izplačan tovarni »Iskra« Kranj po njenem računu za projektor. Navedeni projektor je vpisan kot osnovno sredstvo KZ Šmarje, in to v vseh popisih njenih osnovnih sredstev; naj navedem, da je vpisan v popisu o ocenitvi osnovnih sredstev za leto 1953 ob valorizaciji s knjižno vrednostjo 792 tisoč din.

Članek je postavil kilcaj na mojo trditve, da je bil projektor še nov v zelo slabem stanju. Naj navedem, da je projektor eden iz-

med prvih, ki jih je izdelala tovarna »Iskra«. Projektor je bilo potrebno popravljati in obstaja v arhivu KZ Koper komisijski zapisnik z dne 12. II. 1957, v katerem so podrobno navedene napake in okvare in je tudi ugotovljena potreba, da se projektor kot nujno popravi. Kmetijska zadruga Šmarje je plačala podjetju »Iskra-Servis« Ljubljana na podlagi računa z dne 27. 12. 1957 za popravilo projektorja 495.357 din, nadalje je plačala istemu podjetju na svoj račun z dne 15. 1. 1958 še 13.169 dinarjev. Torej obstajajo dokazi, da je bil projektor zares slab in članek, če bi iskal resnico, bi se o tem lahko prepiral.

V arhivu KZ Koper obstajajo tudi listinski dokazi, da so bile kinopredstave, ki jih je prirejela KZ Šmarje, pasivne ter da je morala KZ Šmarje kriti vsako leto izgubo. Nadalje se je kmalu pojavilo vprašanje, da KZ Šmarje ni upravičena glede na svoj delo, ki prirejata kino predstave, ker to ne spada med naloge kmetijske zadruge. Smatram, da bi si članek moral biti na jasnem, da KZ Šmarje ni mogla imeti kina, torej da je samo po sebi morala nastati vprašanje, da bo nekdo drugi, ki je za to polnica, imel kino predstave v Šmarjah.

Do tega je nujno moralo priti. KZ Šmarje je celo zaprosila, da bi ji pristojni upravni organ dovolil kinu poslovno dejavnost tudi predvajanje kino predstav. Jasno je, da drugače brez takega dovoljenja ni mogla več predvajati kino predstav. Prošnja ji je bila oddana. Podpisani sem istčasno na neki seji Občinskega odbora v Koprju postavil za KZ Šmarje dolžni pereče vprašanje predvajanja kino predstav. Občinski odbor je uvidel, da tako ne more iti da-

lje ter je bilo sklenjeno, da postane podjetje »Globus« Koper komunalno podjetje, da bo lahko laže krilo ev. izgubo v zvezi s prevzemom kina v Šmarjah in na Skofljah; hkrati je bilo sklenjeno, da »Globus« kot podjetje za predvajanje kino predstav prevzame kino v Šmarjah od KZ Šmarje. V zvezi s tem je nastala kot edina logična posledica, da je »Globus« prevzel kinoprojektor v Šmarjah in to na podlagi kupoprodajne pogodbe ter računa z dne 15. 3. 1961. Podpisani sem takrat smatral kot svoje dolžnost, da v pogodbi o primopredaji kina »Iskra« Šmarje predstavi »Globus« izrecno obvežem, da mora skrbeti, da se bodo filmske predstave v Šmarjah nemoteno vnaprej izvajale, pri tem sem mislil v prvi vrsti na to, da bo podjetje »Globus« izvajalo kinopredstave tudi takrat, ko se bo sedanji kinoprojektor iztrošil.

Zadružni svet KZ Šmarje je na svojem zasedanju z dne 9. 3. 1961, kot je razvidno iz zapisnika, soglasno odobril, da se proda kinoprojektor. Iz zapisnika je razvidno, da je bila KZ Šmarje dolžna oddati vse neekmetijske dejavnosti in torej tudi kino.

Prav v zvezi z omenjenim člankom v »Slovenskem Jadranu« pa je o stvarni ponovno razpravljal upravni odbor KZ Koper in je zadevo ponovno pregledal ter je na svoji seji dne 29. 6. 1962 ugotovil, da je bivša KZ Šmarje popolnoma pravilno ravnala. Njen ukrep, da proda oziroma odda kinoprojektor, je bil edino možen, saj kina tudi ni mogla več imeti glede na obstoječe predpise. KZ Šmarje pa je bila popolnoma upravičena, da proda kinoprojektor, saj je bil od nje nabavljen in njena izključna last.

Rafael Beržan

NA KRATKEM OBISKU V NEKDANJI PARTIZANSKI VASI JURISČE PRI PIVKI

Veliko smo pridobili

Kadar se letos vozim po naši ožji domovini, se mi vedno znova mota po glavi naslov znanega ameriškega romana »Kako zelena je moja dolina«. Verjetno zato, ker je tako bujno zelenje, kot ga je bilo videti spomladi in celo zdaj poleti, za naše kraje nena- vadno. Celotno Kras je zelen, in še kako zelen. Prijateljica, ki pouč- je slovenščino, mi je pripovedo- vala, da je peljala otroke na izlet, da bi jim ob blizu pokazala Kras Srečka Kosovele. Toda tistega pustega, kamnitega in požganega Krasa ni bilo nikjer, vse je zele- nelo. Otroci so previdno molčali, da ne bi spravljali tovarišice v zadrego in še bori so se jim ko- majda zdeli taki, kot je o njih pel Srečka Kosovel.

Kako zelena je šele moja do- movina in kako lepi so gozdovi, ko se peljemo po vremski in ilir- skobistriški kotlini. Zelenje je vabljivo in mehko, vrhovi gora se dvigajo precej visoko. In ven- dar je to tako različna lepota od zelene Dolenjske ali mogočne Go- renjske.

Iz Ilirske Bistrice sem bila na- menjena v Knežak. Pridružilo se mi je dekle, ki se je vračalo do- mo.

Na sredi vasi stoji takle skromen spo- menik, v katerem je vklesano: »V tem kraju je bila ustanovljena mese- ca marca 1944 komanda mesta St. Pe- ter na Krasu«. Pred to ploščo so ru- ševine, kjer nameravajo vaščani Ju- rišče sezidati kulturni dom, ki bo pravi spomenik narodnoosvobodilni borbi

mov. Vajenka bo pri trgovskem podjetju »Ilirija«, ki ima dve po- slovalnici tudi v Knežaku.

- Pa te veseli ta poklic?
- Ne gre drugače. Še to je bilo težko. Veliko vajencev se je po- nužalo, sprejeli pa so jih samo nekaj. Sicer bi bila rada učitel- jica. Toda ni denarja, da bi na- prej študirala.
- In v šoli je šlo dobro?
- Ne preveč. Pri nas v Kneža- ku so tovariši zelo strogi.
- In se ti ne zdi, da si se pre- malo učila?

Zadrega. Nič določnega ni od- govorila. Potolažila sem jo:

— Veš, tudi na učiteljsko ni lahko. Veliko se morajo naučiti.

Vijugasta cesta nas je med oblaki prahu pripeljala v Kne- žak. Dekle mi je pokazalo, kje je krajevni urad. Iskala sem ma- tičarja, ki je doma iz Jurisč. To je sicer vas v sosednji občini (po- stojnski), vendar je tovariš Koče- var doma iz Jurisč in mi je lahko postregel z nekaterimi podatki. Pred praznikom vstaje sem hote- la obiskati to vasio, ki je bila med važnimi postojankami v dneh narodnoosvobodilnega boja. Prijazni matičar me je še spre- mljal, da bi ne zgrešila poti in da bi laže našla stik z vaščani.

Cesta skozi Zagorje do Palčja je lepa in široka, čeprav zelo prašna. Potem se zoži, da se že komaj ogneš avtobusu, ki vozi ljudi iz Jurisč v Pivko na delo. Vsak dan dvakrat pride avtobus, odpelje in pripelje delavce nazaj domov in teden delajo v dopol- danski, drugi v popoldanski izme-

ni. Za en avtobus jih je iz Palčja, Jurisč in drugih manjših zasel- kov in vedno delajo v isti izmeni.

V Jurisčah smo se zbrali v go- stilni. Zaenkrat ni drugega pro- stora.

— Toda upamo, da bomo dobili tudi to, — pripovedujejo vaščani. — Na sredi vasi imamo ruševine, še iz časa borbe so. Tam bi radi sezidali kulturni dom.

— Dom družbenih organizacij, pravijo zdaj, — popravi drugi. — Veste, vse bomo imeli tam, kul- turo in družabno življenje. V stavbo pa bi vklesali spominski ploščo v spomin na dni narodno- osvobodilne borbe. To naj bi bil naš vaški spomenik.

In spomini na slavne dni bor- be. Vaščani so ponosni na svojo preteklost v tistih dneh: bili so važna in zanesljiva postojanka. Relejna postaja, komanda mesta St. Peter, kurirske poti na vse strani, skrivališča orožja, sanitet- nega materiala, ilegalne literatu- re. Partizani so bili vedno dobro- došli in na varnem. Vsi v vasi so delali, od starih ljudi do otrok. Izdajavcev ni bilo. Nikoli se ni zgodilo, da bi kdo v vasi izdal, kje se skriva borec ali ilegalce, kje se zbirajo partizani. Tudi v tistih hudih dneh ne, ko so pri- drveli v vas fašisti, izgnali vse ljudi iz hiš in hoteli požigati in streljati. In tudi takrat ne, ko so pridrvela nemška letala in sejala z bombami požar in smrt, mitra- ljez pa je kosil po vaških poteh. Tri dni in noči so se prestrašeni in premraženi vaščani skrivali v gozdovih, preden so se upali do- mov in začeli zbirati begajočo in lačno živino.

Ponosni spomini. Pripoveduje- jo jih ljudje, ki so vse to preži- veli, ljudje, ki so se borili. Mla- dina poslušaj, otroci se podijo po cesti. Razgovor motijo mopedi in motorji, ki se ustavljajo pred go- stilno in še dolgo brnijo.

In po osvoboditvi?

— Vsi so se vrnili domov, na lepem nas je bilo v vasi več, kot kdajkoli. Navdušenje pa tako, da si ne morete misliti. Hodili smo na vsa slavlja in zborovanja, pro- stovoljno delali.

— Priznati moramo, da pomeni svoboda za nas velik napredek. Veliko smo pridobili, vse, kar imamo, saj prej nismo imeli nič. Luč, vodo, ceste, delo. Veste, kaj to pomeni?

— Seveda ni to vse. Razvoj prinaša vedno nove načrte, želje. Na primer cesta. Naredili smo jo do Palčja, radi pa bi jo imeli še do Stari trg in na Bač. Na obe strani je potrebno urediti odsek kakih 4 kilometrov. Za nas bi po- menilo to mogoče avtobusno zve- zo, za naše otroke pot v šolo.

— V vasi imamo zdaj samo štiri razrede. Naprej hodijo otroci v Stari trg, ker stane tam internat 7000 din, v Postojni pa 13 000 din. Če bi bila cesta, bi se otroci vo- zili s šolskim avtobusom. Občino bi manj stalo, kot zdaj, ko dokla- da socialno podporo za vsakega takega otroka po 4000 din. Tudi odrasli bi se vozili.

— In pokopališče bi radi imeli v vasi. Ni lahko nositi mrljice v Pivko.

— Vprašujete, če je v vasi kaj mladine. Je. Ni zbežala, ker ima doma možnost dela in zaslužka. V gozdovih delajo in v Pivki, na cesti. Pri nas smo sploh delavci. Zemlje imamo malo, takole za domačo rabo. Večinoma so pašni- ki. Zato imamo tudi ovce. Pet ovčarjev je v vasi.

— Res je, da včasih godrnja- mo, toda vprašajte stare ljudi za mnenje. Pripovedujejo, da se nikoli ni bilo tako dobro. Poskusili so tiste čase, ko je bilo treba s trebuhom za kruhom tudi v Ameriko, ko ni bilo doma ne dela in ne svobode. Odvisni so bili od milosti in do- bre volje trgovca, ki jih je odiral po mili volji.

— Pa današnja mladina. Pod- jetja, kjer delajo, so jim omogo- čila nakup mopedov, na delo jih vozijo tudi z avtobusom. Mi stari smo še v Trst hodili pes.

— Študirajo tudi danes. Iz na- še vasi hodijo tudi v gimnazijo, na srednjo gozdarsko v Postojno, na učiteljsko, na ljubljansko šo- le, na univerzo. Ko začne šola, je pri nas vas skoraj prazna. Zdaj je boljše, ko so vsi doma.

In starejši so ponosni: — To smo jim priložili.

Spomini, sedanost in načrti. To je pač naše življenje. Z. L.

PARTIZANSKA GABROVICA — BISER OSVOBODILNEGA BOJA PRIMORSKEGA LJUDSTVA

V plamenih prekaljena zvestoba ljudstvu

Najsvetlejša in hkrati najmanj doživeto napisana stran zgodovine osvobodilnega boja primorske- ga ljudstva nedvomno pripada partizanski Gabrovici na Malem Krasu. Le kdo bi lahko v imenu 39 padlih in do smrti mučenih Gabrovčanov opisal herojsko upornost bolj doživeto kot pešči- ca preživelih domačinov. Toda zdesetkani Gabrovčani hranijo to svetinjo v najbolj intimnem ko- tičku zavesti. Pravijo: »Bojevali smo se za ideje ljudske revolu- cije, za vašo in našo svobodo, za naše otroke...«

Redki preživeli Gabrovčani, ki še danes živijo na prizorišču ve- likega spopada — na bojišču, kjer sta srčnost in zvestoba ljudstva kljubovala plazju nasilja, so vse preveč skromni, da bi svojo epo- pejo ovekovečili, jo ohranili na- slednjim rodovom. Menijo, da je to naloga zgodovinarjev, sami pa se ne pulijo za slavo, kajti ta po njihovem mnenju pripada vsem, slednjemu borcu na svetu, ki je dvignil pest nad fašistične zavo- jevalce.

Devet zverinsko ubitih Gabrov- čanov — od štiriletnega Nerine Krnac do 70-letnega starčka Jo- sipa Ivančiča, ki so mučeni in pri živih telesih zgoreli v svojih bor- nih domačijah, nastopa le v enem izmed številnih dejanj gabrovi- ške tragedije; so le ena izmed posledic sprejetega boja, ki je, kot plamen zajel vso vas v prvih dneh okupacije.

Bilo je 28. maja 1944. leta. V zgodnjih jutranjih urah je pla- nila v kotlino pod Črnim kalom, kjer je samevala še speča Ga- brovica, podivjana okupatorska soldateska. Krvavemu poslanstvu je streglo 1500 do zob oboježenih zločincev. Krvoločna drhal je tu- di tokrat posledno izpolnila ukaz svojih gospodarjev: »Gabrovico požgati, Gabrovčane likvidirati!«

Nasilju, ki ga je rodilo to mla- do majsko jutro, so se izognili le redki domačini, kajti zločinci so neusmiljeno stiskali obroč.

»Vsak grm je imel svojega krvi- nika, obuja grenke spomine Ana

Potem ko smo obudili spomine na slavne dni narodnoosvobodilne borbe in pretresli današnje probleme, so se vašča- ni zbrali še okrog vodnjaka, kjer jih je ujelo oko fotografske kamere. Tudi ta vodnjak je za Jurisče ena izmed le- pih pridobitev vasi po osvoboditvi

Ivančič, žena junaško padlega partizanskega borca Franca Ivan- čiča-Luke.

Žal nafta, s katero so polivali fašisti domačije, da je zgorela vas do tal, ni bila edini »rekvi- zit« ter krvave ekspedicije. Krvi- ni davek — devet življenj — je pomenil višek zverinstva, ki se ga v tako strašni obliki domačini kljub nenehnim grožnjam okupa- torjev le niso nadejali.

V ta čas sega tudi velik dogo- dek: Gabrovčani so ustanovili prvo zadrugo. Imenovali so jo kolhoz, požgani in oplenjeni za- družniki pa so se s ponosom ime- novali kolektiv.

»52 kamionov živine in raznega drugega blaga so odvlekli zločinci ob svojem umiku iz požgane vasi. Ostali smo brez osnovnih sredstev za življenje, zato smo združili v zadrugi vse naše borno premoženje, kjer je enakopravno gospodarila peščica preživelih do- mačinov, so te dni, ob dnevu borca in ob dnevu vstaje, obujali spomine na svojo partizansko za- drugo pri Ivančičevih in še mar- sikje drugod.

Tudi danes imajo v Gabrovici kmetijsko zadrugo. V njej je le še malo številu prvotnih članov, zato ni čudno, da njeni ustanovi- telji danes v njej pogrešajo mar- sikaj. Na primer večjo in bolj zavestno pripadnost kolektivu, ki je bila v črnih dneh okupacije za Gabrovčane rešilna bilka v sili.

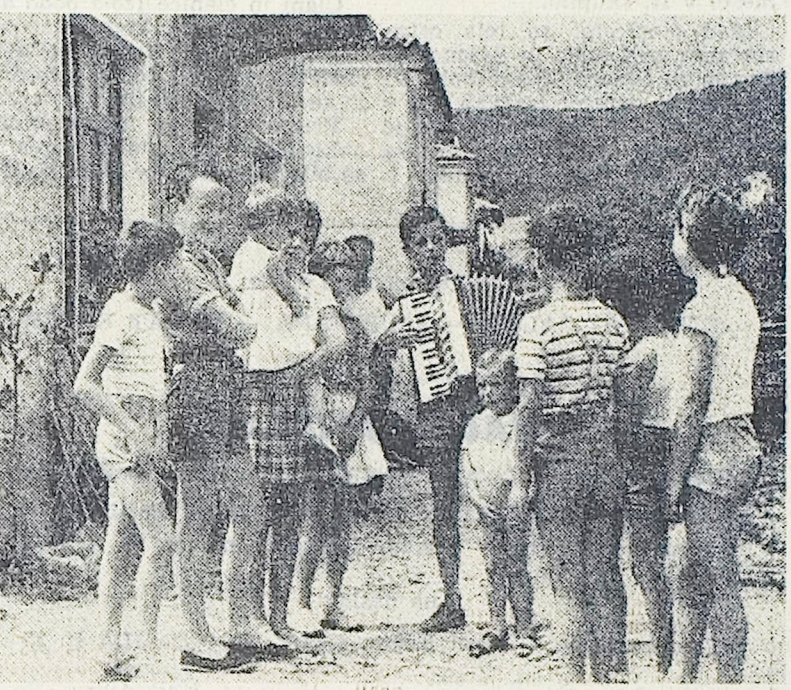
Gabrovica je danes obnovljena. Skupnost je pomagala marljivim domačinom, da so na pogorišču zgradili lepe in prostrane doma- čije. Ponosni so na svoj rod in na svojo vas tudi mladi Gabrovčani: Majda, Marija, Dunja, Orjana, Jasna, Božo, Dušan, Darko, Sta- ško, Miran in še več jih je te dni v Gabrovici, kajti počitnice so mnoge zvabile iz šole na oddih v rodno vas ali k sorodnikom. Du- šan, mali harmonikar zbere sko- raj vsak večer svoj pevski zbor in nežni glasovi otročajeve privabi-

jo v strnjen krog številne va- ščane.

Da, prihodnost pripada mlade- mu rodu. Tudi Zvezdanu Ivanči- ču, ki je prišel te dni na dopust. Vojak je, nekje blizu Zagreba spoznava večšine sodobnega voje- vanja. Za vsak primer. V Gabro- vici je vsa vera v jutrišnji dan strnjena v eno samo hotenje: krvavo priborjene svobode ne smejo izgubiti nikdar več! Tudi

Zvezdan in njegov brat Nevij, ki sta že kot neobgljena kratkohač- nika stala nad vasjo na preži, ko je prišel oče iz partizanov za kakšno uro med domače.

Partizanska vdova Ana Ivan- čičeva, Ana Križmančičeva, pa Lovrenc Ivančič in vsi ostali Ga- brovčani, ki so preživeli vojno, so vzgajali tudi svoje otroke v prav tako klene in ponosne ljudi, ki so pripravljeni za svobodo zo- pet seči po orožju. (bb)

Tudi mladi Gabrovčani poznajo junaško preteklost svoje vasi in hraber boj svojih staršev, zato je tudi pesem, ki vsak poletni večer odmeva v slikovni grapi — partizanska

Posojila za ureditev turističnih sob

Da bi usposobili kolikor mogo- če več zasebnih sob za spreje- manje turistov, je razpisala Inve- sticijska banka natečaj za petlet- ne kredite zasebnikom. Namenje-

ni so bili za ureditev sob, sani- tarij, naprav, nakup pohištva, posteljnine itd. Po daljšem čaka- nju je bilo te dni urejeno dode- ljevanje kredita tudi v našem koprskem okraju. Kredite so izplačale ali še izplačujejo Ko- munalne banke. V našem okraju je zaprosilo za posojilo 76 strank, zaproseni krediti pa so znašali skupaj 31 milijonov 830 tisoč di- narjev. Največ prrosilcev se je javilo iz piranske občine, skupaj 45. Zaprošili so za 22 milijonov 700 tisoč dinarjev. Izola je zbrala 21 prrosilcev za 5 milijonov 400 tisoč dinarjev, Koper je prijavil 6 prrosilcev za milijon 880 tisoč dinarjev, v sežanski občini pa so zaprosili le trije lastniki zasebnih turističnih sob za skupno milijon 850 tisoč dinarjev. Zanimivo je, da prav iz krajev, kjer je naj- manj možnosti za nastanitev tu- ristov, nihče ni zaprosil za poso- jilo. To velja za občini Hrpelje in Ilirska Bistrica. Izostala je tu- di Postojna. R.

IZPOLNJENJE PRAVILNIKOV

Potem ko so v skladu z navo- dili ZIS izvršile ponovno delitev čistega dohodka za leto 1961, so se gospodarske organizacije v postojnski občini z odgovornostjo lotile izpolnjevanja delitvenih razmerij v svojih pravilnikih o delitvi dohodka po delu. Svoje pravilnike so doslej že vskladili z navodili kolektivni zavoda Po- stojnske jame, gostinskih podje- tij Javornik in Pivka, splošnega mizarstva Planina, Javora in dr. Vsebinsko in delitvena razmerja pravilnikov bo na prihodnjih se- jah analizirala tudi občinska ko- misija v Postojni. V. R.

Obsežna služba socialne pomoči v Piranu

Pri ObLO Piran spada v pri- stojnost referenta za socialno po- moč in invalidske zadeve obrav- navanje vprašanj, ki se tičejo in- validov, borcev NOB, otrok pa- dljih borcev, vojnihi vdov ter sta- rih in onemoglih. V občini uživa invalidsko skrbstvo 239 invalid- skih upravičencev, od katerih je

123 oseb invalidov, udeležencev NOB. Zdravstveno zaščito uživa 68 družinskih upravičencev. Re- ferent vodi nadzor nad 14 otroci padlih borcev. V občini prejema mesečno preko 110 oseb enkrat- ne, večkratne ali stalne podpore, ker zaradi starosti, bolezni ali pa onemoglosti niso sposobne za ni- kakršno pridobitno dejavnost.

Štirje izmed redkih, ki so preživeli majski pokol v Gabrovici: partizanski vdovi Ana Ferjančič in Ana Ivančič, Lucijan Ivančič, predsednik KO ZB ter Zvezdan Ivančič, sedaj vojak JLA

PORTOROŠKA TRGOVINA IN PRESKRBA NA JAVNI TRIBUNI:

Ostra graja in dobri predlogi

Pred kratkim je krajevni odbor SZDL v Portorožu organiziral javno tribuno z razpravo o problemih trgo- vine in preskrbe. Med povabljenimi predstavniki teh podjetij so izostali zastopniki tistih obratov, t. j. pekarn in mesnih izdelkov iz Pirana, na katere je padlo največ pikrih obdol- žitev glede potrežbe, preskrbe, cene, kvalitete blaga in posluha sploh za potrošnike.

Pekarna v Piranu sploh ne pošilja svojih zastopnikov na take sestanke, medtem ko piranska pekarna že se- dem let rešuje problem prodaje kru- ha v cenli kruha med obalnimi obči- nami (kar za 11 dinarjev) kakor tudi o prevažanju kruha v odprtem in ne- higienem vozilu, o nesolidnem in nezadostnem oskrbovanju trgovskih obratov s kruhom, o stalnem nihanju težih strojev (tudi za 20 kčg), o malce previsoki nagradi direktorja itd. itd. Pred eventualno združitvijo pekarn na obalnem področju zahtevajo por- toroški potrošniki javno razpravo na zboru volivcev, ker dajajo prednost ostalima dvema pekarnama v Izoli in Kopru, ki bolj skrbita za potrošnike, medtem ko piranska pekarna že se- dem let rešuje problem prodaje kru- ha v posebni prodajalni v Portorožu. Istočasno to podjetje odpira nadvse moderne gostinske (?) obrate, kot n. pr. kavarno »Suzano« v Portorožu in kavarno v Piranu. Potrošniki se spra- šujejo, koliko teh investicij gre v bre- me cene kruha?

Vprašanje zase je tudi mesnica v Portorožu. Osebe je nevljudno do- domačega človeka, ki mora biti več- krat pripravljen na grobe žalitve.

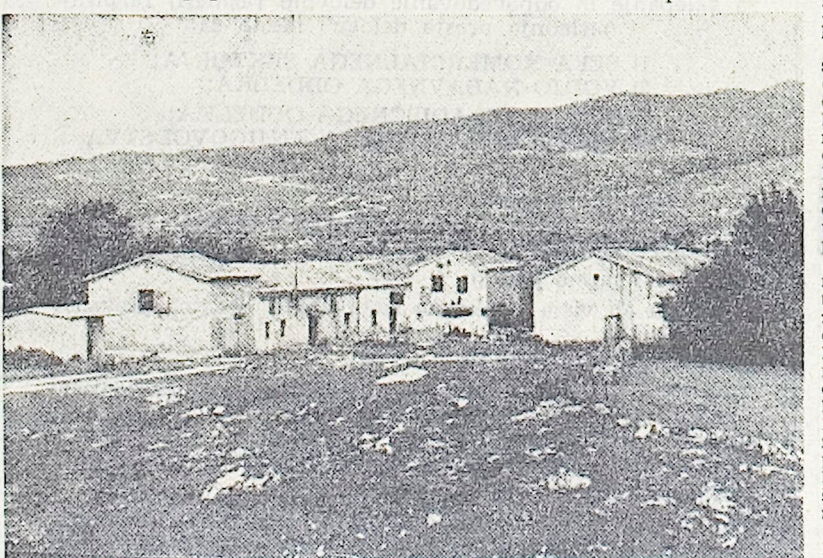
Medtem ko prodajajo tujcem meso skozi zadnja vrata, ostane domačinu le meso najslabše kvalitete in še to brez vsakega ugovora. V trgovini manjkajo cene, režejo od enega kosa mesa za vse vrste jedi, večkrat se zmotijo v računih in težji, itd. itd. Pri takem odnosu do domačih potroš- nikov pomeni napis v mesnici »Trudi- mo se ustreči vašemu finemu (!) oku- su« le zasmehovanje potrošnika.

Nesolidna je tudi potrežba v »Sa- mopotrežbi«. Oseba je preveč, po- dajavci so neokretni in v lokalni ni- cenika. Prav tako žele imeti portoro- ški potrošniki svojo besedo na zboru volivcev, če bi se to podjetje zdru- žilo s trgovino »Kolomiate« (podjetje naj svoje ime spremenijo), ker je to podjetje solidno v vsem.

Glede portoroške »Delikatese« je bilo slišati pritožbe zaradi dragih sendvičev, premajhne oskrbe z jogur- tom in pomanjkanjem črne kave na plaži, sicer pa slovita obse podružni- ci po solidni potrežbi in vljudnosti.

vidna škodljiva miselnost, po kateri je bolje manj in dražje prodajati kot pa več in ceneje. Slabo zanimanje za obravnavano problematiko so poka- zali tudi člani obeh zborov občinskega ljudskega odbora v Piranu, saj se je javne tribune udeležil le en član.

Posebna komisija je sestavila spi- sek predlogov, mnenj in kritik in jih odposlala na vsa pristojna mesta. V spisku, v katerem je 22 predlogov, je zahteva po obravnavanju problemov investicij na zboru volivcev in za- hteva po okrepitvi družbene kontrole v pekarni, mesnici in samopotrežni trgovini v Portorožu. Krajevni odbor SZDL bo skušal čimveč sprejetih sklepov izvršiti do prihodnjega zboru volivcev, na katerem bodo organi ko- mune dali svoje poročilo o obravi nedostatkov pri naštetih podjetjih.

Pogled na detajl iz vasi Jurisče pri Pivki

ODBOJKA

Dvojna zmaga Tržačanov

na okrajnem pokalnem prvenstvu v Izoli

Na letnem igrišču TVD Partizana Izola je bilo minulo nedeljo okrajno pokalno prvenstvo v odbojki za člane in članice za leto 1962.

Vabilu na pokalno prvenstvo sta se odzvali tudi ekipi članov in članic Bora iz Trsta. Na turnirju je sodelovalo 7 moških in 3 ženske ekipe. Tekmovanje se je odvijalo po turnirskem sistemu, kar so omogočila tri igrišča, na katerih so tekmovali ekipe istočasno.

Člani so tekmovali v dveh skupinah. Zrebo je določil v prvo skupino ekipe Izole, Kopra, Jelšan in Prestranek, v drugo skupino pa Postojno, Bor in Sežano. V skupini članic pa so tekmovali ekipe Bora, Sežane in Izole.

Po prvih tekmah v obeh moških skupinah je bilo videti, da ima največ možnosti za osvojitev prvega mesta ekipa Izole, ki je vse nasprotnike odpravila z visokim rezultatom 3:0, medtem ko druga skupina ni imela favorita, saj je Bor le s težavo premagal oslabiljeno Sežano v prvi tekmi druge skupine. Po tej tekmi je vse kazalo, da bo prvak skupine spomladanski prvak okrajne lige — Postojna. Te račune pa je prekrizala ekipa Bora, ki je proti Postojni izboljšala igranje v zmagovalni 3:1 ter tako osvojila prvo mesto v II. skupini.

Med članicami so bila ostra srečanja med Izolo in Sežano ter Borom in Sežano. Sežančanke so premagale domače igravke šele v petem setu. V tem srečanju se je poškodovala najboljša igravka Izole, zaradi česar Izola tudi v

zadnji tekmi ni mogla nuditi večjega odpora razigranim Tržačanom, ki so že pred tekmovaljem veljale za favoritinje in so popolnoma zasluženo in pričakovano osvojile prvo mesto.

Rezultati:

Članice: Izola : Sežana 2:3; Bor : Sežana 3:1; Bor : Izola 3:0.

Finale: Izola : Bor 2:3; Postojna : Jelšane 1:3; Sežana : Prestranek 0:3.

Končni vrstni red: 1. Bor Trst, 2. Izola, 3. Jelšane, 4. Postojna, 5. Prestranek, 6. Sežana in 7. Koper.

Finalni tekmi Jelšane : Postojna in Prestranek : Sežana nista bili zanimivi. Igravci so igrali brez volje in naveličano. Vse gledavce pa je privabila tekma Izola : Bor, ki je bila živa in borbena. Izolčani so imeli nesrečno roko predvsem v tretjem setu, v katerem so že vodili z 11:1 in imeli zmago tako rekoč že v rokah. Po mnogih menjavah servisa pa je uspelo igravcem Bora nizati točko za točko in končno odločiti set v svojo korist s 15:11, česar ni nihče pričakoval, saj je Bor dosegel 14 točk, ne da bi Izola dosegla vsaj eno točko.

V finalni tekmi so igravci Bora igrali kot prerajeni in zasluženo zmagali.

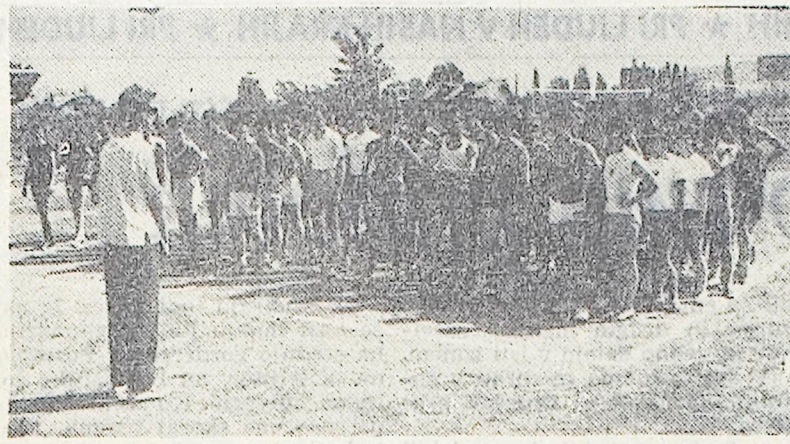
Člani in članice Izole bodo avgusta gostovali v Trstu. Računamo, da se bodo igravci Izole do srečanja v Trstu dobro pripravili in se skušali revanžirati za poraz.

Vreme je bilo organizatorju naklonjeno, sama tekmovalja pa so bila naporna, ker so ekipe tek-

movale od 9. do 14. in od 15. do 18. ure. Tudi sodniki so svojo nalogo dobro opravili, še posebno, če upoštevamo, da so sodili trije sodniki neprekinjeno vsa srečanja zaradi odsotnosti dveh sodnikov.

Ta prireditev je bila uspeša manifestacija odbojke pri nas in znak kvalitetnega napredka.

db

Slavnostni začetek okrajnega pokalnega tekmovanja odbojkarjev v Izoli

STRELSTVO

Odlični zadetki v Postojni

Poletno športno mrtvilo v Postojni so prvi prekinili strelci. Občinskega prvenstva v streljanju z malokalibrsko puško na strelišču za Sovičem, ki ga je or-

USPEŠNO DELO TABORNIKOV

S taborniškim mnogobojem A in B ekip, ki je bil 30. junija in 1. julija v Ilirski Bistrici, ter z zveznim orientacijskim pohodom, priredila ga je Zveza tabornikov Jugoslavije v Makedoniji v okolici Mavrovskega jezera od 2. do 4. julija, so taborniki koprškega okraja v glavnem zaključili številna letošnja tekmovanja.

Republiški prvaki v orientacijskem pohodu, ženska C ekipa iz Kopra in moška C ekipa iz Izole, sta na državnem orientacijskem pohodu zasedli v skupnem plasmanu III. mesto in zbrali 1394 točk. Prvi dve mesti sta zasedli reprezentanci Makedonije in BiH.

Na mnogoboju A in B ekip v Ilirski Bistrici so se letos najboljšje odrezali taborniki iz Ilirske Bistrice, ki so dosegli prvo mesto pred Divačo, Izolo, Kopro, Postojno, Pivko, Portorožem in Prestrankom in tako postali letošnji okrajni prvaki v taborniških disciplinah ter osvojili prehodni pokal, darilo tov. Igorja Pelana.

Zadnje večje letošnje tekmovanje, ki se ga bodo udeležili tudi naši najmlajši A in B ekipe, bo republiški mnogoboj v Novem mestu, ki bo avgusta. V tem tekmovanju je naša okrajna zveza osvojila v letih 1960 in 1961 dvakrat prvo mesto, zato je naloga naših ekip na bližnjem mnogoboju zelo odgovorna, ker bodo morale tretjič braniti naslov republiškega prvaka.

NANOS GOSTUJE NA JESENICAH

Članska ekipa košarkarskega kluba Nanos iz Postojne se bo 4. avgusta udeležila mednarodnega košarkarskega turnirja na Jesenicah, ki ga pripravlja v počastitev občinskega praznika KK Jesenice. Na turnirju bosta poleg Postojnčanov in Jesenčanov nastopili po ena vrsta iz Avstrije in Trsta.

ČESTITKA

Dne 28. julija bo slavil svoj 50. rojstni dan Vladimir Dujmovič iz Izole. Iskreno mu čestitajo ženka Marija, sinova Mitja in Vladimir ter mu kličejo še na mnoga leta v zdravju in zadovoljstvu.

RADIO KOPER

Vsak dan razen nedelje poročila ob 7.30, 13.30, glasba za dobro jutro ob 7.15, 7.35, radijski dnevnik ob 15. uri.

NEDELJA, 29. julija:

8.40 Z vedro pesmijo v nedeljsko jutro — 9.00 Naša reportaža: »Mednarodno sodelovanje v raziskavah krškega podzemlja« — 9.15 Zabavni zvočki — 9.45 Poje Marcel Fabris — 13.30 Sosedni kraji in ljudje — 14.00 Glasba po željah — 15.10 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.15 Poje ženski oktet iz Tolmina — 15.30 Igrajo veliki zabavni orkestri.

PONEDELJEK, 30. julija:

13.40 Odlomki iz oper — 14.30 Od ansamble do orkestra — 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.30 Slovenske narodne.

TOREK, 31. julija:

13.40 V ritmu z malimi ansambli — 14.00 Paleta zabavnih popevk — 14.30 Igra godalni orkester glasbene šole iz Kopra — 14.45 Poje mladinski zbor osnovne šole »Volovčica« iz Zagreba — 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.30 Poskočne in okrogle.

SREDA, 1. avgusta:

13.40 Zabavni ritmi — 14.00 Odmevi iz Jugoslavije — 14.30 Za odhiti in razvedrilo igrajo in pojo Swinging Swedes, Jenny Luna, Arturo Mantovani, Ivica Serkez in Bop Sharples — 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.30 Poje Planinski oktet.

ČETRTEK, 2. avgusta:

13.40 Revijske melodije z orkestrom Andre Kostelanetz — 14.00 Glasba po željah — 14.30 Melodije za prijetno popoldne — 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.30 Ivo Lhotka Kaniški: Medjimurske narodne pesmi.

PETEK, 3. avgusta:

13.40 Poje zbor Slovenske Filharmonije — 14.00 Vedro in popularno — 14.30 Melodije iz Leharjevih operet — 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.30 »pod lipo« igrata godba LM in Kmečka godba.

SOBOTA, 4. avgusta:

13.40 Popevke in ritmi od tu in tam — 14.30 Mali koncert zabavne glasbe — 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.30 Dario in Darko z Dolinskim kvintetom.

Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik Rastko Bradak. Izdaja vsak petek. Izdaja CŽP Primorski tisk Koper. Uredništvo in uprava v Kopru, Cankarjeva 1, telefon 21-470. Posamezen izvod 20 din. Letna naročnina 800 din, za inozemstvo 2.200 din ali 3,5 amer. dolarja. Bančni račun 602-11-181 pri podružnici NB Koper. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Stavek in klišei tiskarne CŽP Primorski tisk Koper, tiskano na rotaciji tiskarne CŽP Ljudska pravica Ljubljana.

KINO

ILIRSKA BISTRICA: 28. in 29. julija jugoslovanski športni film SENCA SLAVE; 1. in 2. avgusta zabavni film TI STRUP.

SEŽANA: 27. julija poljski film SMRTI ZAPISANI; 28. in 29. julija nemški film NA SVIDENJE, FRANCISKA; 31. julija in 1. avgusta nemški film TUJA ŽENA; 2. in 3. avgusta ameriški VV film POSLEDNJA OBALA.

POSTOJNA: 27. in 29. julija sovjetski barvni CS film DEKLISKA Mladost; 31. in 1. avgusta italijanski CS film SLI BOMO V SAN REMO; 3., 4. in 5. avgusta ameriški film ČRNI NAREDNİK.

PIVKA: 27. in 28. julija jugoslovanski barvni film ZVEZDA POTUJE NA JUG; 1. avgusta zahodnonemški film TRIJE IZ VARIETEJA.

PRESTRANEK: 29. julija ameriški barvni CS film ČAJ IN SIMPATIJA.

KOPER: 27. julija poljski film SENCA PRETEKLOSTI; 28. in 29. julija jugoslovanski CS film SOLUNSKI ATENTATORJI; 30. julija egiptovski film SLAVKOVA PESEM; 31. julija češki film CLOVEK Z DVE-MA OBRAMOMA; 1. in 2. avgusta francoski film V NEDELJO NI POGREBA.

IZOLA: 27. julija jugoslovanski CS film SOLUNSKI ATENTATORJI; 28. in 29. julija ameriški barvni CS film V 80 DNEH OKROG SVETA; 30. in 31. julija francoski film V NEDELJO NI POGREBA; 1. in 2. avgusta češki film CLOVEK Z DVE-MA OBRAMOMA.

SMARJE: 28. julija sovjetski film ALEKSANDER NEVSKI; 29. julija francoski film NOC; 1. avgusta ameriški barvni CS film V 80 DNEH OKROG SVETA.

ŠKOFIJE: 28. julija poljski film SENCA PRETEKLOSTI; 29. julija sovjetski film ALEKSANDER NEVSKI; 31. julija ameriški barvni CS film V 80 DNEH OKROG SVETA; 2. avgusta italijanski film BELI SEJK.

na kratko

PROSLAVA 22. JULIJA NA ŠKOFIJAH

V nedeljo so tudi na Škofijah proslavljali Dan vstaje slovenskega ljudstva z bogatim kulturnim in športnim programom. Na proslavi so sodelovali razen domačinov tudi člani mladinske delovne brigade ljubljanske univerze, študenti iz Rodezije in Ugande ter godbi iz Sv. Barbare in Milj, ki sta priredili samostojen koncert.

SAMOPOSTREŽNA TRGOVINA V ANKARANU

V soboto je trgovsko podjetje Jevstina Koper odprlo v Ankaranu samopostrežno trgovino, ki nudi potrošnikom bogato izbiro živil, pijač in razne gospodinjske potrebščine. To je prva tovrstna prodajalna v koprski občini, ki je bila urejena s finančno pomočjo podjetja in kreditov občinskega in okrajnega investicijskega sklada.

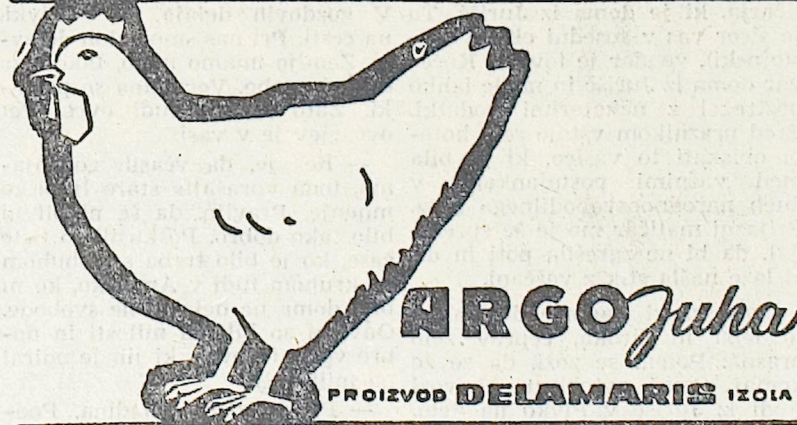
DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

je pravkar izdala knjigo

SODOBNI DOMAČI ZDRAVNIK

Delo je napisano kot priročnik, ki upošteva najsodobnejša načela medicine in higijene glede na spoznavanje, zdravljenje in preprečevanje bolezni. Gre torej za bogato ilustrirano in pregledno knjigo, ki je znana med ljudmi pod imenom »domači zdravnik«.

Knjigo dobite v vseh knjigarnah

PROIZVOD DELAMARIS IZOLA

Upravni odbor podjetja »LADJEDELNICA« Piran in komisija za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij razpisuje naslednja prosta delovna mesta za:

- 1) SEFA KOMERCIJALNEGA SEKTORJA;
- 2) VODJO NABAVNEGA ODDELKA;
- 3) VODJO SKLADIŠČNEGA ODDELKA;
- 4) VODJO OBRATOVNEGA KNJIGOVODSTVA.

Pogoji:

- za delovno mesto pod 1): visoka ali višja strokovna izobrazba s 15-letno prakso v komercialni stroki;
- za delovno mesto pod 2): visoka ali višja strokovna izobrazba z 10-letno prakso v tej stroki;
- za delovno mesto pod 3): srednja strokovna izobrazba z 10-letno prakso v skladišni službi;
- za delovno mesto pod 4): višja ali srednja strokovna izobrazba z 10-letno prakso v računovodstvu.

Razpis velja do 30. 7. 1962 oziroma do izpolnitve delovnih mest. Pismene ponudbe je poslati upravi podjetja. Osebnih dohodkov po pravilniku o delitvi osebnega dohodka podjetja.

Svet ekonomske enote

»EMONA« ZALOG — LJUBLJANA — OBRAT KOPER

razpisuje delovno mesto

RAČUNOVODJA

Pogoj: srednja strokovna izobrazba in ustrezna praksa na podobnem delovnem mestu ali večletna praksa na delovnem mestu računovodje. — Ponudbe sprejemamo do 31. 8. 1962

na naslov:

»Emona« Zalog — obrat Koper, Koper, Nabrežje JLA št. 25

NOVEIŠE KNJIZNE IZDAJE

Mile Pavlin: NAJHUIJE JE BITI SAM (1.800 din)
 François Chevalier: INATE RADI BRAHMA ... (920 din)
 Vasilja Ocvirk: V NOVO ZIMO (1.100 din)
 Branko Hofman: STRAH (1.700 din)
 Peter Freuchen: KNJIGA O SEDMIM MORJIH (3.600 din)
 Milan Lipovec: LJUDJE OB CESTI (1.200 din)
 Dušanka Popović-Dorofejeva: NOČNE PTICE (1.640 din)
 Siegfried Schaarschmidt: PRIPOVEDKE SULTANOVE PAPIGE (1.240, 1.420, 1.620 din)
 Joseph Kessel: LEV (1.200, 1.400, 1.650 din)
 Hans Fallada: VSAKDO UMIRA SAM (2.050, 2.320 din)
 Jože Javoršek: OBSEDNA TEHTNICA (1.500, 1.750 din)
 Marie Majerová: CUDEZNA URICA IN NEZADOVOLJNI ZAJCEK (580 din)
 Damir Felgel: OB OBRATU STOLETJA (680 din)
 France Pibernik: BREGOVI ULICE (600 din)
 France Bevk: BREZ KRINK (620 din)
 Gabriel Chevalier: CLOCHERLE (1.900, 2.200 din)
 Vasilja Ocvirk: SONCU NI VERJETI (840 din)
 Milan Guček: POČAKAJ DO PRIHODNJE POMLADI (880 din)
 Prešeren-Maleš: SONETNI VENEC (2.600, 3.400 din)
 LADJA NA OBZORJU, izbor (1.300, 1.450, 1.650 din)
 Vlado Firm: USKOŠKA NEVESTA (520 din)
 Stanko Vuk: ZEMLJA NA ZAHODU (680 din)
 Alberto Moravia: RIMSKE ZGODBE (1.200, 1.400 din)
 Victor Hugo: CLOVEK, KI SE SNEJE (2.080 din)
 Janez Ovsic: SAMOTNA JUTRA (610 din)
 France Bevk: MRAK ZA REŠETKAMI (300 din)
 Bogomir Magajna: NA BREGOVH SRCA (450 din)
 Leonid Solovjev: PRIGODE HODŽE NASREDINA (640 din)
 Ugo Foscolo: GOMILE (140 din)
 Ivan Cankar: HIŠA MARIJE POMOCNICE (210 din)
 ZBORNIK 1956 (230 din)
 Aloiz Gradnik: PRIMORSKI SONETI (180 din)
 Vinko Rapotec: PRAKSA ITALIJE (70 din)
 NUDI POTROŠNIKOM V SVOJH POSLOVALNICAH
 • V KOPRU, IZOLI, PORTOROŽU, PIRANU, SEŽANI, POSTOJNI IN ILIRSKI BISTRICI PISARNIŠKI IN SOLSKI
 • MATERIAL, VSE VRSTE KNJIG LASTNE IN DRUGIH
 • SLOVENSKIH ZALOŽB, V SPECIALIZIRANI KNJIGARNI
 • V KOPRU PA SE ŠIROKO IZBIRO INOZEMSKIH KNJIG
 • TER IZDAJ RAZNIH JUGOSLOVANSKIH ZALOŽB

ČZP PRIMORSKI TISK
ZALOŽBA LIPA

KOPER

Muzejski trg 7

telefon: 21-472

tekoči račun:

602-11-1-181

KNJIGARNA ČASOPISNO-ZALOŽNIŠKEGA PODJETJA
»PRIMORSKI TISK« V KOPRU

obvešča vse gospodarske organizacije, da bodo 27. julija izšli naslednji

OBRAZCI ZA REVALORIZACIJO OSNOVNIH SREDSTEV

Obr. 7,92 Ocena zemljišča R-1 (format 297×420 mm),

Obr. 7,93 Revalorizacija gradbenih objektov in dolgoletnih nasadov R-2 (format 420×297 mm),

Obr. 7,94 Revalorizacija opreme, ki je bila ocenjena 1. 1953, in opreme, ki je bila nabavljena pozneje iz domače proizvodnje R-3 (format 420×297 mm),

Obr. 7,95 Revalorizacija opreme iz uvoza R-4 (format 420×297 mm),

Obr. 7,96 Obračun popravka vrednosti po točki 5 odloka R-5 (format 297×420 mm),

Obr. 7,97 Zbirni pregled stanja osnovnih sredstev in sredstev skupne porabe na dan 30. januarja 1962 R-6 (format 297×420 mm).

Vljudno prosimo vse gospodarske organizacije, da oddajo svoja naročila v naši knjigarni in zunanjim poslovalnicam najkasneje do 31. julija in si s tem zagotovijo obrazce

PO BRKINSKI CESTI MLADINSKIH DELOVNIH BRIGAD

Od Prema do Prelož

MOLČEČI PREMSKI GRAD — BODOČA TURISTIČNA ATRAKCIJA? — GRAJSKE LINE MUZICIRAJO OPUSTOŠENI GRAŠČINI IN NJENIM STANOVALCEM — KORISTNA POBUDA NOTRANJSKEGA MUZEJA IZ POSTOJNE IN KOPRSKE GOSTINSKE ZBORNICE: ZA OBNOVO GRADU OHRANITI TA ZGODOVINSKI OBJEKT IN GA VKLJUČITI V TURISTIČNI PROGRAM ILIRSKOBISTRIŠKE OBČINE — TUDI SLIKOVIT SVET MED PREMOM IN PRELOŽAMI KAŽE ZDRUŽITI Z NAŠIMI TURISTIČNIMI AMBICIJAMI — KAKO SO SE V ODDALJENIH PRELOŽAH ZBLIŽALI S SVETOM — ALI BRKINSKA CESTA MLADINSKIH DELOVNIH BRIGAD ZASLUŽI TAKŠNO USODO!

Če poznate dolino reke Reke, slikovito obrežje te muhaste in neukročene struge, boste radi potrdili, da ste napasli svoje oči z lepoto skorajda edinstvene pokrajine. Popotnik — tako ali drugače motoriziran — bo v Zgornji ali Spodnji Bitnji podzavestno pritisnil na zavoro, kajti vabljivemu pogledu na premski holm

Vhodna grajska vrata premskega gradu, kjer se bodo, kot vse obeta, kmalu sprehajali številni turisti

in njegovo graščino se ni moč upirati. Turisti — tuji in domači — ki po tej magistrali hitijo na morje ali proti domu, žal zastoj iščejo vzdolj obrežja ustrezen turistični objekt, denimo motel, in se začudeno sprašujejo, kako da domačini še niso odkrili lepote svojih krajev in jih koristno združili s turističnimi ambicijami.

Prem. Skorajda nevidno se odcepi z asfaltirane ceste pot na Prem. Iz vijuge v vijugo položne ceste se odpira širši razgled, dokler se na vrhu holma popotniku ne odkrijejo zidovi starega gradu. Molčeči grad, mu pravijo. V zemljepisnih in zgodovinskih opisu knjige »Postojnsko okrajno glavarstvo«, ki je izšla v Postojni leta 1889, lahko med drugim preberemo: »... Kdaj in kako je nastal grad, kaj vse je videl in kakšne boje prestal — molči on in njegova zgodovina...«

Po ljudskem izročilu naj bi trije bratje, ki so prišli s Češkega, zgradili razen gradu v Senožetah in v Ravnah še premski grad. Zopet Valvazor pripoveduje, da je bil leta 1313 lastnik gradu grof Egtes iz Raven, kar delno opravičuje govorice domačinov, da so grad zgradili okrog leta 1100. Grad je menjal mnogo lastnikov. Nad vhodnimi vrati obdijaja

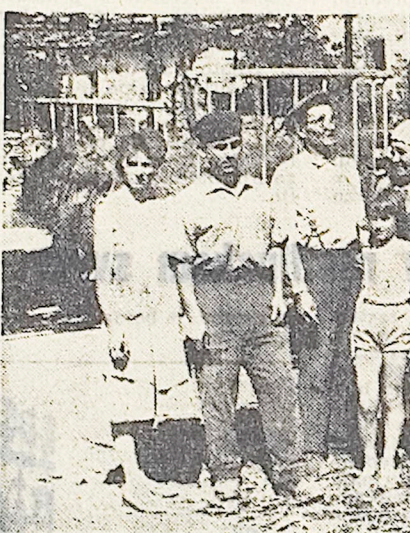
je grb Hallerjev, dolgo verigo lastništva pa konec preteklega stoletja zaključuje knez Ferdinand Porcia.

Najmanj zaželeni stanovanke pa je dobil grad, takrat še lepo ohranjen in opremljen, v času okupacije, ko se je v njem vsidrala nedičevska zalega. Grad so uporabljali tudi za konfinkacijo naprednih Hrvatov — skratka, vrata gradu so bila odprta vsakomur, ki je nastopal s pravico močnejšega.

Nič čudnega torej, da je grad danes povsem opustošen. V njem živita v zasilno urejenih grajskih sobanah dve družini. Marija Gašperšič, ki posluša že celih 14 let zavijanje vetra v številnih razbitih oknih okrog 2 metra debelega zidovja, pravi takole: — Mnogo dragocenih zgodovinskih predmetov iz tega gradu hranijo v postojnskem Notranjskem muzeju, toda okupatorji, ki so bivali v gradu, so mnogo najlepših predmetov — dragocenih lesenec in podobno — odnesli.

Čudovit razgled skozi okna gradu v dolino, kjer se lesketa srebrni trak Reke, pa naravnost grozljivo dopolnjuje iztrgano podovje in na vseh koncih načet strop, demoli-rana vrata in onesnaženo zidovje, na katerem so ponekod še dokaj dobro vidne slikarije — tipična motivika iz časov grajske gospode.

Toda vse kaže, da čaka premski grad novo, mnogo bolj simpatično poslanstvo. Končno! Na pobudo Notranjskega muzeja bodo namreč grad obnovili in ga uvr-

Zares bi bilo lepo, če bi lahko predstavili našim bralcem vse Preložane, toda le poletni dan je zvalil na senožeti domala vsa vas. Zato so lahko tokrat pozirali samo Kovačičevi — brata Vinko in Berto, njuni starši in sosedova Majda, ki jo je redke obiske tuja v vasi privabil na dvorišče. Ker so vsi Preložani naročeni na naš list, so svojo »solidarnost« z našim uredništvom izrazili tudi z vabilom na vsaki praznik, ki bo 2. septembra. Hvala za vabilo — in na svidenje!

stili v širši turistični program ilirskobistriške komune. Oblo Ilirska Bistrica je že uredil program za obnovo gradu, Zavod za spomeniško varstvo LRS pa bo do začetka prihodnjega leta izdelal program pomembnejših zavarovalnih del. Takšen je namreč postopek, ki bo omogočil najetje kredita. Ker so že poskrbeli za posnetke, bo tudi koprski projekti-vni biro lahko kmalu izdelal investicijski program, katerega izdelavo bo financiral OLO Koper.

Predvidevajo, da bodo obnovitvena dela veljala okrog 60 milijonov dinarjev, kar pa za ureditve tako velike turistične postojanke v dokončni obliki očitno ne bo dovolj. V ospredje postavljajo tudi gradnjo motela v dolini pod gradom. Načrt vsekakor ni v nasprotju s programom kompleksne ureditve tega turističnega okolišja, ki bo nedvomno eden najmočnejših in hkrati za domače ter tuje turiste najkakovnejša točka blizu in daleč.

Iz Prema pelje cesta, ki so jo po vojni zgradile mladinske delovne brigade, do Celja in dalje v Prelož. Cesta je lepo speljana in brez strmih vzponov ter zato neprecenljivega pomena za ta del Brkinov.

Toda prelepa pokrajina z mnogimi senčnimi gajmi sameva tudi v poletnih dneh ter je za pogled motoriziranih turistov, ki drivijo po magistrali v dolini naprej, nevidna. Ali ne bo porušena »turistična pregrada« v Premu pomelna v bodoče vključitev tudi teh krajev v širši turistični okoliš? Kdar ga bo enkrat »odkril«, se bo potlej nedvomno zopet rad vračal v ta višinski svet lepih gajev in senožeti, na to valovito planjavo miru, med pridne in gostoljubne Brkince.

Čas druge košnje je. Do vrha naloženi vozovi s senom dopolnjujejo to brkinsko idilo, ki pa je v vsakdanjih skrbih Brkinci ne opazijo.

Za opustelimi Celjami, kjer je lepa šola za daljni okoliš, še bolj izumrle Prelož. Vsi so zunaj na senožetih, kjer v poznem popol-

danskem soncu obračajo in nakladajo debele plasti dišeče krme. Zvinoreja je glavni vir dohodkov teh ljudi.

Podnebje se nam je povsem izneverilo, so me nepovabljenega gosta prijazno sprejeli pri Kovačičevih, po domače Bitenčevih, kjer je vsa družina, kot vsi Preložani, visoko dvignila zastavo upora proti okupatorjem. Partizanska leta, leta konfinacij in zaporov so v Preložah razredčila marsikatero družino.

Saj res, o podnebbju je bilo govora, vrtam v mladega gospodarja Vinka, ki je predsednik KO Prelož.

Zares se je spremenilo v zadnjih letih. Trta sploh več ne uspeva. Nekoč so posamezniki pridelali 40 do 50 hektolitrov brkinskega vina, sedaj pa si lahko strežemo samo še s sadjemcem.

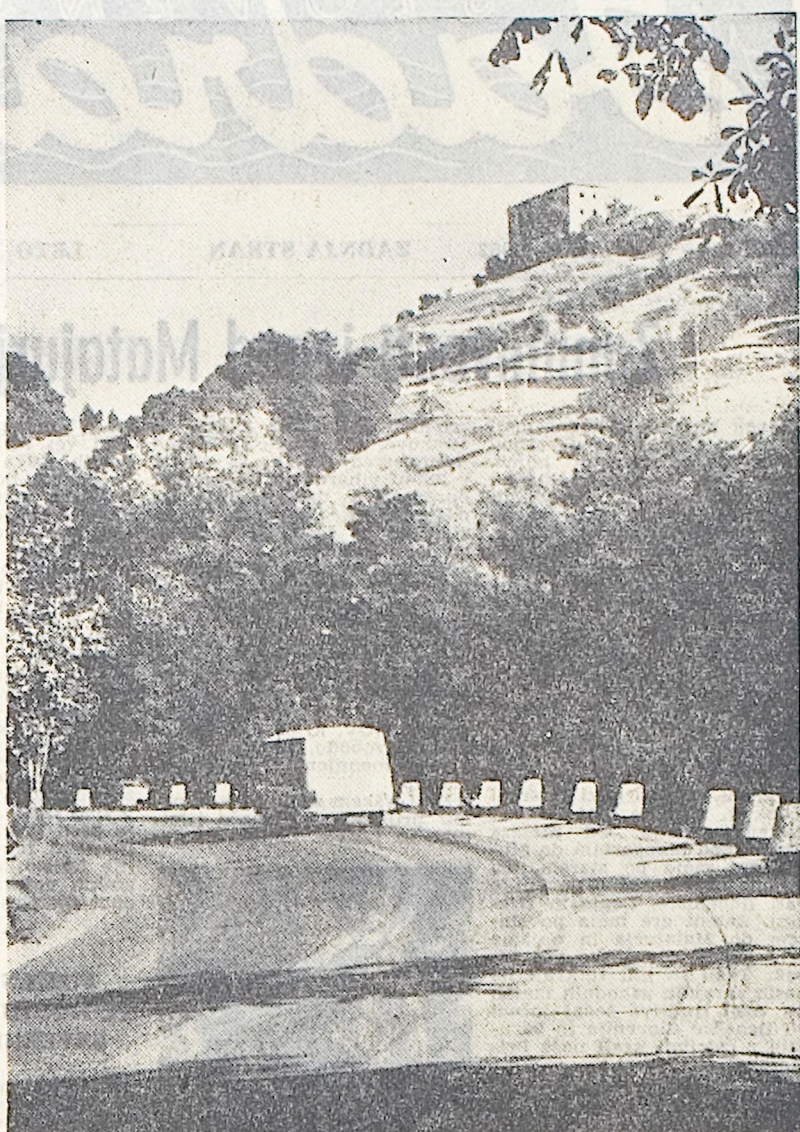
Ni slab, se zahvalim in pogovor teče naprej.

Tudi toča nas je hudo prizadela. Dobršen del pridelka je šel v nič, ko pa se nam je mudilo z nadomestnimi posevki, nam pri KZ niso mogli postreči s semenjem. Dober gospodar bi pač moral misliti tudi na takšne potrebe, nejevoljno pritegne njegova mati Antonija Kovačič.

In prosti čas? Kaj počne mladina v tej samotni takole ob večerih? vprašam.

Hudo je, ker se nimajo kje razvedriti, sestajati. Kaže, da bomo kmalu dobili klub SZDL in če bo vaše uredništvo upoštevalo, da smo se vsi, vseh 24 hišnih števil, kolikor je družin v Preložah, naročili na Slovenski Jadran, potem se nam v nagradnem tekmovanju ne bi smela izmuzniti prva nagrada — televizor.

Da, zares so v Preložah vsi naročeni na naš list in vsaj pol vasi se postavlja z radijskimi sprejemniki. Tako jim je svet mnogo bliže in tudi pomanjkanje kina,

Pogled na idiličen premski grad pritegne radovednost številnih tujih in domačih turistov, ki se jim mudi na morje ali domov

kluba in drugih družabnih shajališč ni tako boleče. Sicer pa se tudi preložski mladini mudi v svet. Menda imajo samo štiri domačije mlade gospodarje, povsod drugod se samo še stari otepajo z kmetovanjem.

Pot v svet je sedaj lepša in po cesti mladinskih brigad pelje dnevno avtobus v Ilirsko Bistrico. To pa že dobrodu otehta prejšnje pešačenje po strmih klancih.

Poslednji sončni žarki se ogledujejo na križišču pred Celjami v

smerni tabli, ki kaže pot v Smrlišč, zadružno središče vzornega sadjarstva. Tukaj blizu stoji tudi spomenik mladinskim brigadam, ki so gradile ceste. Poznejši rodovi bodo tako vedeli, koliko brigad iz vse Slovenije jim je utiralo lepšo pot v svet. Toda — ali bo takrat tudi ta cesta lahko tako koristno služila svojemu namenu, kajti en sam cestar, ki jo vzdržuje, nikakor ni kos razdiralnim silam vode, ki so tu in tam že krepko načele belo cestišče.

Boro Borovič

DELO IN USPEH PIRANSKE MESTNE KNJIZNICE

Šolstvo zahteva urejeno knjižnico

Od začetka ustanovitve leta 1955 je piranska mestna knjižnica vse do danes dosegla prav lepe uspehe kljub težavam in mnogim neveselostim. Zlasti je postalo njeno delo rodovitnejše, odkar je stopila iz II. nadstropja muzejske palače, kjer je bil njen prvi sedež in bravcem zelo od rok, v pritičje. Naprej v prekrete bivše banke na Tartinijevem trgu, tedaj je bila združena s čitalnico, nakar se je preselila v pritičje sodnega poslopija. Sedaj je lepo in moderno urejena. Prostori so bili po za-slugi tovariša Maruške, bivšega upravnika MK, preurejeni, nabavljena potrebna oprema, police, mize in drugo, tako da je danes vsa ambula knjižnice privlačna in napravi na vsakega obiskovavca prijeten vtis, čeprav, žal, po svoji razsežnosti oziroma velikosti še vedno ne ustreza rastočim potrebam.

V preteklem letu se je z dotacijo občinskega ljudskega odbora in z lastnimi skromnimi dohodki povečala knjižnica za 1.075 knjig. Razen tega je Mladinska knjižnica iz Ljubljane darovala Pionirski knjižnici iz Kopa 91 knjig. Obiskovavcem je na razpolago tudi dnevni in periodični tisk, ki se je letos še dopolnil z nekaterimi domačimi in tujimi izvod.

Marca lani je po naročilu občinskega ljudskega odbora Piran morala knjižnica oddati italijanskemu kulturnemu krožku vse italijanske knjige, bilo jih je 1120, v avgustu pa je nato prevzela od SZDL Portoroč 1074 knjig bivše knjižnice »Svobode« in tako nekako zamašila vrzel.

Letos se je knjižni sklad povečal za 14.000 knjig. Tako je trenutno v celoti skupno s Pionirsko knjižnico 24.000 knjig. S tem tako povečanim številom pa je nastal pereč problem prostorov. Trenutno jih nimajo kam postaviti in so nagrmadene v mali čitalnici Pionirske knjižnice, kjer za dalj časa ne morejo ostati. Novozvoljeni svet Mestne knjižnice se je na svoji prvi seji z vse pozornostjo ukvarjal s tem vprašanjem in si je zadal kot prvo in najvažnejšo nalogo, da čimprej reši ta problem. S tem pa bi bilo rešeno tudi vprašanje čitalnice, ki je Piran nimaa s svojimi 12.000 stalnimi prebivalci in z več tisočev letoviščarji v poletnih mesecih. Mestna knjižnica ima vsega 8 sedežev, ki se v delovnem času vedno zasedeni in mnogi morajo brati stoje.

Problem čitalnice je bil že pri starem upravnem odboru večkrat na dnevnem redu, do rešitve pa ni pri-

šlo. Tako je bilo tudi na skoraj vseh sejah govora o nujnosti in važnosti ustanovitve novega oddelka s strokovnimi knjigami. S splošnim razvojem šolstva, posebno strokovnega, raste tudi potreba po ustreznem strokovnem berivu. V knjižnici iščejo gradivo, pomoč pri študiju, izdelavo referatov in diplomskih nalog, diki raznih šol, pa tudi delavci in nameščenci, ki izpopolnjujejo svoje znanje na seminarjih in tečajih. Zal jim le v redkih primerih lahko strežijo.

Vpisanih bralcev je 635 in ti so lani obiskali knjižnico 7.698-krat. Prebrali pa so 15.918 knjig, to je povprečno 25 knjig na posameznika. Knjižnico so obiskovali odrasli in mladina.

Potujoča knjižnica tudi deluje redno. Na poti so trije kovčki in šestov-lje in Ravne s povprečno 100 do 120 knjigami. Upajo, da bodo letos vklju-čili v to mrežo tudi Portoroč.

V želji, da bi se knjižnica čim te-sneje povezala z bralci in ugotovila njihove želje ter spoznala morebitne pomanjkljivosti ali kritiko, je lani decembra uprava razpisala anketo, ki je dala kar zanimive rezultate.

V sklopu Mestne knjižnice deluje še poseben oddelak za pionirje: PIONIRSKA KNJIZNICA. Ta posluje v ločenih prostorih in ima svoj lastni knjižni sklad s 3200 knjigami. Ima svojo inventarno knjigo in vodi statistiko ter bo imela tudi svoje kataloge. Vpisanih je 490 pionirjev. V statistiki je zabeleženih 8080 obiskov, prebrali pa so v preteklem letu 20.352 knjig.

Za razvedrilo in prijetno spremembo so pionirji imeli na pobudo uprave »Pravilniki kotiček«. Dvakrat tedensko jim je tovariša Ela Potočnik pripovedovala pravljice. Udeležba je bila zadovoljiva, povprečno 40 pionirjev na uro. Tako so tudi spoznamo s pionirji, starši in šolo ustanovili krožek za ročno delo in krožek za tuje jezike. Vodila ju je upravnica tovariša Sovretova.

V tem kratkem pregledu dela piranske Mestne knjižnice je viden lep uspeh in napredek, kljub težavam in malim denarnim sredstvom. Priznanje in zahvala za njen dvig gre občinskemu ljudskemu odboru, ki je njeno delo vedno spremljal z razumevanjem in ji nudil pomoč, ter vsemu osebju za vestno uredjevanje, za točnost, za prizadevanost in ljubezen do knjižnega dela.

L. K.

KORISTNA PRAKSA

V postojnski občini so se v zadnjem času oprijeli nove in koristnejše prakse pri delitvi sredstev, ki jih namenajo gospodarske organizacije za dotiranje prosvetnih, športnih in drugih društev ter organizacij. Sredstva namreč zbirajo v enoten sklad pri občinskem odboru SZDL, razdeljuje pa jih poseben upravni odbor sklada. Odbor je pred dnevi že razdelil prve dotacije društvom v znesku skoraj pol milijona din. Osnovna kriterija sta bila aktivnost in množičnost društev ter organizacij, ki jim pripada de-litev.

Uvajanje takšne prakse finan-siranja društvene dejavnosti je doželo na Postojnskem izredno ugoden odmev tako v društvih samih kakor tudi v gospodarskih organizacijah, ki jih odbor sklada sproti obvešča o koristnikih njihovih dotacij. (ma)

Najbolj iskani filmski igravec

Miha Baloh domotožno govori o gledališču, toda trdno je priklenjen na film — Njegova želja: stanovanje

razgovor

odrskih deskah, menda vedno bolj. Prav gotovo ni bil za Miho majhen napor, ko je iz mirnih gledaliških voda zaplaval v filmski hudournik. To novo in nemirno življenje je prelo-žilo pa je tudi nov pečat njegovi sicer veselo razigrani naravi. Nekoč vedri in brezbrizni mladi mož je postal nemiren in zamišljen. Ali bo zdržal tempo in breme, ki si ga sam nalaga?

Izkoristimo vpliv večera in trenutke prostega časa, ki je sprožil v Mihi razmišljanje o iskrivosti, da je pristo-dušno pripovedoval o svojih filmskih izkušnjah:

BIL SEM ALES

— Na lanskem festivalu v Pulju sem štirikrat zlezal na oder, da sem od-govarjal na pozdrave občinstva. Toda v resnici je veliki avditorij kaj raz-lično sprejel mojega kurirja iz »Veseli-ce«, partijskega aktivista iz »Signa-lov nad mestom«, slikarja Petra iz »Plesa v dežju« ali inženirja Mirka iz filma »Dva«.

Triznam, da sem bil pošteno raz-burjen, ko sem zvedel, da so mi po-delili priznanje za najboljšo moško vlogo. Na tistem sem si želel, da bi bil to kurir Aleš. Kot petnajstletnik sem bil resnično partizanski kurir in zato sem tem bolj s srečam zalgal Alesovo vlogo. Nima je tistih igralci-take sreče, da bi bil lahko njihov de-but pristen.

V »Signalih« sem igral že z rutino, toda rekli so, da je bilo dobro. Veli-ka filmska preizkušnja je bil zame »Ples v dežju«, ker je bila moja part-nerka Duša Počkajeva. Kakšna igrav-ka je to! Prav veselje je igrati z njo, čeprav človek nujno ostane v njeni senci. Mislim, da je do zdaj »Ples« naš najboljši film, čeprav bi režiser Boštjan Hladnik lahko bil po mojem mnenju v nekaterih scenah malce zmernejši.

V film »Dva« nisem preveč zaupa-l. Tudi v Pulju ni našel preveč prista-šev, toda podelili so mu Oktobrsko

nagrado Beograda in tako nas je za-stopal maja meseca na filmskem fe-stivalu v Cannesu. Še danes nisem spremenil svojega mnenja do te so-dobne ljubzenske drame in zato mi ne čudi, da so nas v Franciji ocenili kot ekipo simpatičnih začetnikov.

VABILO NA DIRKE

Verjel sem, da je pomenil lanski puljski festival konec moje filmske kariere. Zelo sem si želel nazaj na oder, kajti ni lahko pozabiti deset-letnega gledališkega dela. Toda glej, režiserji niso pozabili name, novinarji pa so pisali, da so me »odkrili«. Po-mudbe so kar deževale. Najbolj zape-ljiva je bila seveda tista, ki mi jo je poslal režiser Savone. Nastopil naj bi v eni izmed glavnih vlog v njegovi razburiljivi vojni drami »Vojna se na-daljuje«, ki bi jo snemali v Istri. Se-veda sem sprejel in kmalu v Italiji, kjer so predvajali film v začetku te-ga leta, so bile zelo ugodne.

Dokončno sem prekinil z gledali-šcem in zdaj sem le filmski človek. Moj dom so postale hotelske sobe.

Vesel sem bil vloge Jave, ki mi jo je ponudil režiser Vanja Bjelaš v svo-jem filmu »Senca slave«. Naučil sem se voziti 20-tonski kamion in obvla-dati speedway vozilo, kar ni tako od-muh in zahteva posebne spretnosti. Snemali smo v Crkviničevih, kjer so pripravili obremen tradicionalne speedway tekme. Inž. Novak, eden izmed organizatorjev, mi je predlagal:

— Baloh, ali bi hotel nastopiti na tekmi? To bi bila za velika rek-lama!

Malce sem pomislil in odgovoril: — Naj bo. Toda le pod pogojem, da bom vozil z novinci, ki so prvič na startu.

Vse je bilo domenjelo, pa se je vmešala direkcija filma. Zahtevali so pismeno garancijo, da se mi ne bo nič zgodilo. Toda take tekme niso filmski trik in zato take garancije ni mogel nihče dati. Tako sem ostal na tekmi le gledavec.

Toda nesrečni voznik Java je ostal moja najljubša filmska vloga. In če sem v »Veselic« uspel v desetih ka-drih, potem jih je pri »Senca slave« snemal v 120. Jave človeka, ki se je znašel med starejšo žensko in njenimi obveznostmi do hčerke. Ni mi bilo všeč, da so prvotni lik med snemanjem popolnoma spremenili in da zadnjega nisimo vedeli, kakšen bo konec filma.

»ZGODNJA JESEN«

Pravzaprav sem prišel k filmu po-zno, ko sem že prekorachil trideseto leto. Mogoče je to vzrok, da se nisem našel svojega pravega področja. Si-cer pa je pri naših filmih tako, da igralci malokdaj naletijo na vloge, ki jim resnično ležijo in ki se jih veselo. Zase osebno sem mislil, da se bo to zgodilo pri filmu »Kozar«, v katerem mi je Veljko Bulajić ponu-dil vlogo komisarja. Toda ko sem prebral scenarij, sem videl, da je to papirnata oseba in odklonil sem. Zdal sišim, da je režiser ta lik spre-menil.

Tudi z vloge Mirka v filmu »Dva« nisem bil zadovoljen. Igral sem, ki je zahteval režiser, toda brez lastnega prepričanja. Lahko mi rečete, da naš čas čudno spreminja človeštvo, toda po mojem moramo ohraniti vero v resnično ljubezen.

In pomislite, kljub vsemu sem spre-jel podobno vlogo, kot je Mirko. To je v filmu »Zgodnja jesen«, ki smo ga snemali v Zagrebu. Igram človeka, ki se je znašel med starejšo žensko in njenimi obveznostmi do hčerke. Ni mi bilo všeč, da so prvotni lik med snemanjem popolnoma spremenili in da zadnjega nisimo vedeli, kakšen bo konec filma.

Zanimiv pa je eksperiment, ki smo ga napravili pri tem filmu. Posneti je bil treba dolgo sceno na zagreb-ških ulicah. Navadno to snemajo s posebnimi triki in projekcijami v ateleju. Režiser Janjić pa je imel posebno zamisel, — uporabil je moj Fiat-1100 in moje soferske sposobno-sti. Na avto so pritrili kamero, s partnerko Miro Sardočovo pa sva se-dela na dva središnja sedeža. Posneti

je bilo treba kar 14 kadrov. V voz so se namestili majhni agregati, na mi-mero pa reflektor. Ko so vse vklju-čili, je bilo treba paziti na marsikaj: pri vožnji nisem smel izstopiti iz ka-dra, paziti sem moral na ves promet, hkrati pa govoriti tekst in igrati. Pra-vijo, da je šlo dobro.

VEDNO SEM NEPRESPAN

Delati pri filmu, pomeni isto, kot živeti v obsemdnem stanju. Ze dve leti ne vem, kdaj bom imel kaj prostega časa za počitek, ne vem več za pri-jateljce, niti za družino. In vedno sem neprespan. Večkrat režiserji res niso krivi, ker morajo snemati ponoči. To-dam enkrat bi bil rad vodenja snema-nja in dokazal bi, da je možno snemati hitreje in enostavneje, da gre tudi z manj hrupa in kričanja. Mogoče pa bi jih tudi mučil, kot mu-čijo oni mene. Noč za nočjo preživ-ljam po atelejih in po ulicah. Učinek pa je po navadi neznan.

Z dvema partnerkama sem imel do zdaj srečo. To sta Duša Počkajeva in Mira Sardočeva. Zelo težko pa je pri nas z mladimi igravkami, ker se kaj hitro navzamejo navad velikih zvezd. Po mojem ne bomo dolgo uspevali z vedno novimi obrazi, če ne bomo zahtevali od njih vsaj najosnovnej-šega poznavanja igravske obeti. Vse-eno pa mislim, da smo dobili dve mladi igravki, ki ju čaka še bodo-čnost. To sta Spela Rozin in Milena Dravič. Obe sta dobri in skromni in rad bi z njima igral. Zadržje čase se bojim, da je Spela prav na tisti meji, ko ji slava zaradi filma »Čudno de-klje« lahko zleze v glavo.

In gledališče? Seveda še vedno mi-slim nanj. Toži se mi po njem. Če ne bo novih ponudb za filme, se bom vrnil na oder. Želim si, da bi bilo to v Ljubljani. Toda nimam stanovanja. Tudi zaslužil se nisem toliko, da bi ga lahko kupil. Oh, prosim, pripom-nite, da vse filme je res prece-žja, toda porabim toliko, da sem pogosto celo suh!

— — —

Razveseljuje je, da tudi Mihi Balo-hu sva filmska slava ni stopila v gla-vo in napravila iz njega muhastega in domišljavega zvezdnika. Prijate-ljem se vedno dolgo in pristrano stiska roko in se odkritosrčno veseli sni-denja. Zato pa mu človek od srca želi, da bi ušel sem in tja hlp, ko bi iz derote filmske struge zaplaval v mi-rnejši gledališki tok in globoko zajel sapo za nove napore. In seveda, da

—ac

Miha Baloh je v filmu DVA igral z Bebo Lončar (na sliki). Film doma ni doživel kdove kakoga uspeha, vendar so ga poslali kot zastopnika naše kinematografije na filmski festi-val v Cannes. Tam so ga pre-imenovali v »On in ona«. Kri-tika je rekla, da ne predstavl-ja več kot simpatični začetek

Igravca Miho Baloha poznamo že dolgo. Pred leti se nam je predstavil kot član ansambla Slovenskega gledališča v Trstu. Ploskali smo mu za marsikatero vlogo. Potem sta z življenjsko družico Stefko Droščev od-šla v Ljubljano. Čeprav smo se za-vedali, da je to za tržaško gledališče velika izguba, smo morali pri-nesti, da za njun nadaljnji umetniški raz-voj potrebujemo širše okoliš. In kmalu smo Baloha lahko spet pozdravili na od-rskih deskah kot gosta SNG Dra-me iz Ljubljane. Prelomnica pa je bila zanj glavna vloga v filmu »Veseli-ca« in od takrat ga srečujemo le še na filmskem platnu.

Zdal že dve leti ugotavljamo, da je Miha Baloh najbolj iskani igravec domačih filmov. V tem času je dose-gel svojevrsten rekord: v dvajsetih mesecih je sodeloval v osmih filmih, v šestih od teh je igral glavno vlogo. Zaradi angažmajev v filmih je zapu-stil gledališče, toda toži se mu po

Zanimivosti izpod Matajurja

Livček na naši zahodni meji je bil od nekdaj važen prehod in pozorišče mnogih bojov. Moje so v stoletjih prekladali kot mačka mlade. Bistvenih sprememb ni bilo razen po prvi svetovni vojni, ko je bila meja pomaknjena daleč onkraj Soče in Krnovega pogorja. Vrstili so se mnogi vladarji in mnoge vlade. Na je čase spominja edini živi spomenik več kot pol tisočletja stara lipa na kraju vasi, katere šest krepkih mož ne more objeti.

Ce malo pobjerskamo po zgodovini in prisluhnemo ljudem, ki živijo tod, pridemo do naslednjih zanimivih ugotovitev. Ko so bili leta 1813 Francozi preganjeni, je avstrijski cesarski odlok 9. oktobra 1814. odločil naslednjo mejo: Od prelaza Predel pod Mangartom do Murske gre meje po starem. Tu zajame prejšnjo slovensko vasi Rodešče, Logje in Breginj. Zatem gre meja po starem do Matajurja in objame prejšnjo slovensko vas Livček. Tako so bili ti kraji na naši zahodni meji po volji ljudstva tedaj ločeni od Beneške Slovenije in združeni z ostalimi kraji naše Primorske.

Spomini na pretekle dni in strahotne vojne, kakor tudi na bajeslovna bitja, krivopete z

zelenimi lasmi, na skrate in strahove, kakor tudi na Livško jezero sred poljan, ki ga je v temni viharni noči s svojimi oprodami v davnih časih izpodkopal vitez ropar iz Kobarida, ki se je izlilo v Sočo, gredo v pozabo.

Poraja se novo življenje v svobodni domovini. Vendar ostajajo partizanski leta v spominu vseh, ko se je v slehernem človeku tod prebudil borec za svobodo. Na dan vstaje letos je livška mladina šla po partizanskih poteh na Matajur in se tam poklonila vsem žrtvam NOV, ki so dali življenja za svobodo. Matajur upravičeno imenujemo Beneški Dobrodob.

Na Livškem sedlu je tudi poletni prijetno za domače izletnike in turiste. Lepota in go-

Naš posnetek kaže domačega otroka, ki na Livku rad pokazuje obiskovalcem na Poljanah v živo skalo vsekakor mejniki, ki je pred približno 150 leti ločil Beneško republiko od nekdanje francoske Ilirije, po francoskih vojskah v Napoleonovi dobi okupiranih naših krajev.

FOSILNI OSTA-TROPSKIH RASTLIN NA SEVERNEM TEČAJU

Sovjetski naravoslovci, ki so tri leta raziskovali Franc Jožefovo zemljo in vrsto otokov nedaleč od Severnega tečaja, so odkrili fosilne ostanke rastlin, kakršne so rastle pred približno sto milijoni let v tropskih pragozdovih. Gre za visoko praproto, veliko zimzeleno drevje itd. Na otokih Kotelni in Stolbovoj pa so zasledili jasno vidne ostanke rastlin, ki uspevajo sedaj edinoše se ponekod na Japonskem in v južnih predelih Kitajske.

Smrčanje ozdravljeno

Na rovaš smrčanja običajno zbijamo šale, vendar ni to niti najmanj zabavna stvar, posebno za tiste ne, ki so žrtve smrčanja. Skupina angleških zdravnikov se je lotila proučevanja te nadloge in našla tudi primerno metodo, s katero je mogoče priti smrčanju na kraj. V medicinski časopis so dali oglaš, da iščejo 50.000 prostovoljnih smrčanje, da bi na njih napravili poskuse. Prijav je bilo na tisoče. Eden od prijaviteljev je v pismu potožil, da se zaradi lastnega smrčanja ponoči tolikokrat zbudi, da ne more spati niti z najmočnejšimi uspavalnimi praškami. Neka žena je pisala: »Če ravno sem že 27 let poročena, se večkrat komaj premagam, da ne zakoljem moža. Za vaše poskuse se močno zuni-

Zdravniki so izbrali 250 ljudi, ki smrčajo iz grla. Dva tedna so morali delati takšne vaje: preden so šli spat, so morali dati med usta nek predmet, recimo kos lesa, in ga pet minut močno stiskati. Namen te vaje je bil, da okrepi mišice, ki drže usta zaprta. Nekaj minut so morali nato s prsti pritiskati brado navzgor

PROTEST ZOPER RACIJI POKOL

Domiselni Japonci, ki jim ni žal ne truda ne originalnih idej, samo da se lahko kar najbolj uveljavljajo na zunanjem trgu, so se že pred časom lotili nenavadnega podjetja: proizvajajo igrače pokolje vsak dan več tisoč enodnevnih raček, ki jih nagačene pošiljajo kot igrače po vsem svetu. Kaže, da se bodo Japonci morali kmalu odpovedati te modne novotarije, kajti ljubitelji živali, združeni v društvih za zaščito živalskega sveta, so vložili v raznih zahodnih državah oster protest proti tem račim pokolom, nekatera društva, kot na primer v Kanadi, pa so se obrnila celo na svoje vlade, da naj prepovejo uvoz nagačenih raček.

TWIST ALI »PINGVINSKI PLES«?

Vsaj v ZDA pravijo, da zvonijo tudi zadnji plesni novosti — twistu — zadnje ure, kajti v ameriških nočnih lokalih ima čedalje več pripadnikov tako imenovani »pingvinski ples«. Pravila tega plesa so bojda zelo zahtevna in ples naporen. Značilnost: na koncu plesa suneta partnerja drug drugega krepko v želodec in v krikneta: »Weee!« (?)

Beograjski amaterji so posneli omnibus-film, ki so mu dali naslov: »Kaplje, voda, volja, ki...«. Glavno vlogo v tretji godbi tega omnibusa igra Beograjska Olga Vučković (na sliki). Pravijo, da je to do zdaj naš največji film, ker je veljal samo 8 milijonov in 700 tisoč dinarjev. Sarajevsko podjetje »Sutjeska« ga je odkupilo od beograjskega kinokluba in prikazati ga bodo na letošnjem filmskem festivalu v Pulju.

STRELKINI POTOMCI BODOČI VESOLJSKI POTNIKI

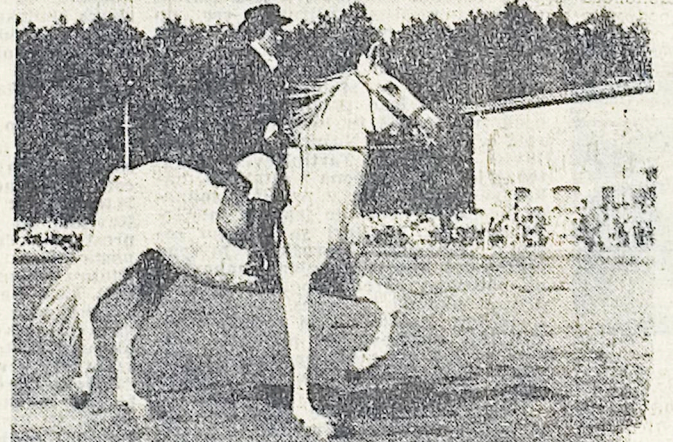
Vseh 11 mladičev znane psičke Strelke, ki je leta 1960 18-krat obkrožila naš planet v vesoljski kabini, bojda dresirajo v posebnih laboratorijih. Štirinajstih potnikov za nadaljnje poskuse torej ne bo zmanjkalo!

V filmu po drami Jeana Paula Sartre ZAPRETI V ALTONI nastopata dva letošnja nosilca Oscara — Sofia Loren (na sliki) in Maximilian Schell. Film režira Vittorio De Sica. Zunanje kadre so posneli v Hamburgu in v vzhodnem Berlinu, ker zahodnonemške oblasti niso dovolile snemanja na svojem področju. Notranje posnetke snemajo zdaj v Italiji, kjer Sofiji spet grozi sodišče zaradi njene zveze s producentom Carlom Pontijem. Po petih letih skupnega življenja jima še ni uspelo doseči, da bi Pontiju priznali ločitev od prve žene in da bi lahko postal Sofia njegova zakonska žena. Govorijo, da bosta »zakonca« Pontij prisiljena zaprositi za kako tulo državljanstvo, če bosta hotela urediti svoje privatno življenje.

Človeštvo ne bo gladovalo

— Človeštvo ne bo gladovalo, loč je dejal pred nedavnim na zborovanju Nobelovih nagradjenec finski znanstvenik profesor Virtanen. Po njegovem

Natalija Pečovnik iz Lipice pri Sežani je nedvomno edina ženska v državi, ki se je povsem posvetila dresuri konj. Komaj 19-letna Natalija, hči znanega učitelja dresure Alfonza Pečovnika, je tudi letos na jahalnem in vosem turnirju zastopala lipko. Ko je kobilavna, sloer pa sega njo prvi nastop daleč nazaj, ko je sodelovala tudi letos na državnem prvenstvu v dresuri v Lipici. To bo že peto prvenstvo te vrste in upamo, da si prireditelj ne bo premislil. Na sliki: na zadnjem jahalnem in vosem turnirju v Lipici je bila Natalija deležna priznanja številnega občinstva.

Pogled na Strmec (Socerb). V zadnjem času je to ena izmed najbolj priljubljenih izletniških točk na kraški planoti nad slovensko obalo. Če bi tja z glavne avtomobilske ceste peljala tudi nekoliko bolj spodobna pot, bi zanesljivo imel Strmec še več obiskovalcev, zlasti motoriziranih.

Most med Sicilijo in Kalabrijo

Vse kaže, da bodo Italijani kmalu rešeni tegob, ki jim jih povzroča potniški in tovorni promet med Kalabrijo in otokom Sicilijo. Namreč neka pennsylvanjska družba je sporočila italijanskemu ministrstvu za javna dela, da je pripravljena financirati ta projekt, ki bo stal okrog 124 milijard lir. Most bo dolg 3028 metrov ter ga bodo zgradili v dveh nadstropjih: eno za železniški, gornje pa

za avtomobilski promet. Lepo upanje za zaposlitev številnih brezposelnih tudi mnogih pomeni.

POVSOD PROBLEMI V ZOBOZDRAVSTVU

Ko dan za dnem naši ljudje negodujejo pred vrati zobnih ambulant, gotovo nihče ne pomisli, da smo pri nas v primerjavi z nekaterimi drugimi državami zastran števila zobozdravstvenih delavcev še kar na zavidljivem mestu. Medtem ko je pri nas razmerje 1:5900, pride na primer v Indoneziji en dentist ali zobozdravnik na 283.000 prebivalcev, v Indiji na 108.000 oseb itd. Dokaj bolj ugodno razmerje imajo ZDA (1:1700), v Franciji ima v povprečju 2700 ljudi enega dentista, v Veliki Britaniji 3900, v Sovjetski zvezi 5100 itd. Izvedenci svetovne zdravstvene organizacije, ki so zbirali te podatke, nadalje ugotavljajo, da bi za normalno delo zobozdravstvenih ustanov potrebovali vsaj enega dentista ali zobozdravnika na vsake tisoč prebivalcev.

NENAVADNI POSTAR

Prebivalci nekega manjšega mesteca blizu Sidneya v Avstraliji imajo kaj nenavadnega poštarja — avstralskega ovčarja. Dresirana žival raznaša pošto že štiri leta in pravijo, da mu po hitrosti raznašanja ni kos nihče, kajti pot do naslovnikov premeri kar s skoki čez ograjo.

»Pripravite se na bližajočo sezono, oglašajo modni ustvarjavi in med modni zimskih plaščev in oblek razkazujejo tudi takele kučke, ki bodo menda letos najbolj priljubljeno žensko pokrivalo. Vsekakor si je krzno odlično utirilo po žensko in moško garderobo

računu bo živelo na prelomu tisočletja na našem planetu okrog šest milijard ljudi, vendar se bo tudi proizvodnja hrane do takrat najmanj podvojila. Seveda bo človek moral izkoristiti vse gospodarske in tehnične možnosti, predvsem pa je namenjena kemiji izredno važna vloga v kmetijstvu. Najbolj neizčrpne rezerve v kmetijski proizvodnji si lahko

obeta človeštvo s pridobivanjem beljakovin iz alg. Zanimiva je tudi izjava profesorja Virtanena, da lahko vzporedno z izboljševanjem življenjske ravni pričakujemo manjši prirastek prebivalstva ter naj bi se nekako pri številki deset milijard krivilju prirastka izravnala. To naj bi bila tudi gornja meja naseljenosti Zemlje.

Veterani v rastlinskem svetu

Med življenjsko dobo rastlin enodnevnic ter starostjo primer avstralskih dreves markosama je tudi do 12.000 let razlike. Tolikšna naj bi bila življenjska doba tega pritlikavega, vendar nad vse žilavega drevesa. Po mnenju izvedencev pa je danes na svetu najstarejše znano drevo velikanski hiparis, ki raste na pokopališču mehiškega naselja Santa Maria de Tule. To drevo, katerega premer znaša celih

16 metrov, je bojda staro okrog 17.000 let.

Nekemu italijanskemu kiparju so pred nedavnim podelili nagrado za delo, ki je bilo na valda škata z luknjo na sred. Zato je zdaj na razstavi v rimski galeriji nekdo drug razstavil na pol odprto škato sardin (na sliki) in upa, da bo tudi za to prejel nagrado!

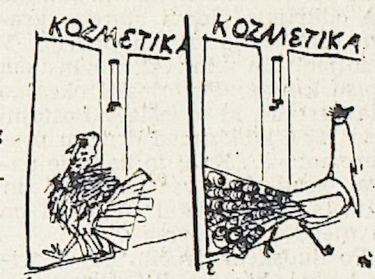
ZA ČISTOST IN PRISTNOST NAŠIH IMEN

Strmec

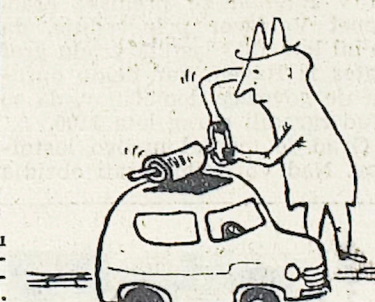
Znano je, da so dobili mnogi naši in tuji kraji imena po svetnikih šele tedaj, ko so tam sezidali svetnikom posvečene cerkve ali kapele. Ker je cerkev uradovala v latinščini, je dajala tudi svetnikom latinska imena: Sanctus Petrus, Sanctus Antonius, Sancta Maria itd. Ker so bila ljudstvu ta imena tuja in predolga, si jih je časoma prikrilo po svoje. Tako smo potem dobili krajevna imena Sempeter, Senpavel, Šmarje, Škočjan, Stomaž itd. Ponekod so na predsvetniška imena povsem pozabili, drugod so se ohranila le v starih listinah in le redkokdaj še v živem ljudskem spominu ali celo v rabi.

Tak redek primer imamo na robu našega Krasa, kjer se je med domačini še živo ohranilo ime Strmec za vasico in grad, za katere uporabljamo zdaj tudi uradno povsem nepotrebno spakenko Socerb, italijansko San Servolo. Ime ima izvor v legendi o rimljanem svetniku Servulusu. Ta pripadnik krščanstva se je ba- je, tako pravi legenda, katere ni mogoče zgodovinsko zanesljivo preveriti, skrival pred svojimi poganskimi nasledovci v kraški jami za Strmecem. V srednjem veku, ko je Cerkev potrebovala več in več božjihotov, da bi poboljšala »grešnike«, so obudili spomin na legendo o St. Servulu in postavili v jamo altar, kjer so ob določenih dneh maševali in zbiral romarje od blizu in daleč.

Tako je dobil slovenski Strmec ime Sanctus Servulus — San Servolo in po vulgarni okrajšavi Socerb. Ker pa smo mi po naši revoluciji vrnili več krajem s svetniškimi imeni predsvetniška imena, n. pr. Sv. Peter — Raven, Sv. Anton — Pridvor itd., je tudi že čas, da vrnemo Socerbu njegovo tisoč let staro slovensko ime Strmec, in to tempej in tembolj, ker je še vedno živo kot naš sinomim za tuji Socerb. To bi morali storiti za Slovence uradno. Do te rešitve pa uporabljamo povsod dosledno le Strmec in le zaradi boljšega razumevanja pri nedomačinih v oklepaju ime (Socerb). Torej — Strmec in ne Socerb! R.

Brez skrbi, pomagalo jej

Lepa reč, če bi pozabili doma sardine!

MARK TWAIN:

Ste zasledec

ZGODBA NEDOLŽNEGA TRPINA

Moje trpljenje se je začelo takole: V tistem času sem bil v Denverju, kjer sem živel mnogo let. — Včasih se spominjam, koliko let sem živel tam, včasih pa se tega ne spominjam, no, pa to tudi ni važno. Neke noči, povsem nenadno, sem dobil opomin, naj se odselim, drugače me bo neznanec, ki mi je bil opomin poslal, razkrinkal zaradi zločina, ki sem ga bil zagrešil pred mnogimi leti na vrhodu države. Vedel sem za ta zločin, vendar ga nisem zagrešil jaz, marveč moj sorodnik, ki je imel isto ime in isti priimek. Nisem vedel, kaj naj storim. Preplašil sem se in se zaradi tega nisem mogel spomniti nič pametnega, razen tega pa sem imel na voljo tudi malo časa, vsega skupaj en dan, če se ne motim. Če bi tisti neznanec objavil, da sem tisti zločin zagrešil jaz, bi me to uničilo. Ljudje bi me linčali, ker bi mi nihče ne verjel, da je krivec moj sorodnik in ne jaz. Tako je vedno pri linčanju — ko ljudje uvidijo, da so pogrešili, jim je žal, toda to je navadno že prepozno. Vidite, nekaj podobnega se je zgodilo tudi z gospodom Holmesom. Zaradi tega sem sklenil razprodati vso imovino, da bi se lahko s čim preživljal in da bi pobegnil za toliko časa, da bi se zaveza malce polegla in bi poiskal dokazov, da tistega zločina nisem storil jaz. Sredi noči sem pobegnil iz Denverja. Zatekel sem se v planine. Tam sem si nadel drugo ime, da bi me nihče ne prepoznal.

Bolj ko je mineval čas, bolj sem postajal nemiren in vsakogar sem začel sumničati. Pred očmi so mi jeli prihajati nekakšni duhovi, v usesih pa so mi zvonili nekakšni glasovi in tako nisem mogel na nobeno stvar misliti jasno in zbrano. Iz dneva v dan je bilo huje. Vedno več duhov mi je prihajalo pred oči in vedno več glasov sem slišal v usesih. Sprva so me nadlegovali samo ponoči, potem pa so prihajali tudi podnevi in me niso pustili niti za trenutek pri miru. Okrog moje postelje so si vedno nekaj prišepetavali in kovali zarote proti meni. Odslej naprej nisem imel več pravega spanca in počitka.

Potem pa je prišlo tisto najhujše. Neke noči so ti glasovi rekli:

»Nič nam ne pomaga, ker ga ne moremo videti in tako tudi ne moremo ljudem obrniti pozornosti nanj.«

Vzdihnil so, tedaj pa se eden od teh duhov spomni: »Na pomoč moramo poklicati Sherlocka Holmesa. Potreboval bo največ dvajset dni, da pride semkaj.«

Vsi so se strinjali s tem predlogom: spet so si jeli prišepetavati in se hihitati od vznemirjenja. Izgubil sem glavo. Bral sem o tem človeku in zatorej sem vedel, kaj me utegne doleteti, če se on loti zasledovanja; poznal sem njegovo nenavadno prodornost in njegovo neizčrpno energijo.

Duhovi so odšli, da bi ga privledli. V tistem hipu sem vstal — bilo je sredi noči — in pobegnil. S seboj sem vzel samo kovček, ki sem imel v njem denar — trideset tisoč dolarjev. Dvajset tisoč jih imam še vedno v kovčku. Šele čez štirideset dni mi je prišel tisti človek na sled in le za las sem mu pobegnil. Kakor po navadi je zapisal svoje pravo ime v popis gostov v nekem majhnem hotelu, vendar ga je takoj izpraskal in zbrisal in preko njega napisal »Deg Barkley«! Toda begunčeve oči so ostre in vedno prežreče, zato sem kljub brisanju lahko prebral pravo ime in odnesel pete.

Cela tri leta me je preganjal po vsem svetu — po vseh državah na tihomorski obali, po Avstraliji, Indiji, potem nazaj v Mehiko in spet v Kalifornijo; zasledoval me je brez počitka, vendar sem se mu vedno pravočasno izmuznil, zakaj s svojim bistrim pogledom sem takoj razbral njegovo ime v spisku gostov. Zdal sem strašno utrujen. Brezdušno me je preganjal in jaz vam dajem svojo častno besedo, da nisem niti njemu niti komu drugemu napravil gorja.

Tako je končal svojo pripoved. Fantom je zavrela kri ob tolikšni krivici. Kar se mene tiče, me je vsaka njegova beseda zapela v duši kakor žerjavica.

Starca smo povabili, naj se v naši kolibi naspi in naj bo moj in Hallerjev gost. Seveda sem ves ta čas molčal. Sklenil sem, da ga bom odvedel v Denver, brž ko se bo odpočil in si opomogel, in mu vrnil vse, kar je nekdanji izgubil.

Fantje so stisnili stareu roko s čistim medvedjim stiskom, od katerega pokajo kosti in ki so pri kopačih znak največjega prijateljstva. Potem so se izgubili iz kolibe in še svezlo novico raznesli po vsem naselju.

Naslednjega dne, ko se je komaj zdanilo, sta naju tiho poklicala Ferguson in Ham Sandwich. S Hallerjem sva stopila iz koč in tamkaj sta nama skrivnostno zašepetala:

»Novica o mukah tistega starca se je raznesla po vsem kraju. Vsa taborišča so na nogah in vsi so pridrveli semkaj, da bi linčali profesorja Holmesa. Zandar Harris ne ve, kaj naj bi napravil. Telefoniral je po šerifa. Pjdimo pogledat, kaj se bo zgodilo!«

Vsi štirje smo stekli proti kavarni, kjer je bival Sherlock Holmes. Drugi so imeli pravico, da gledajo na to zadevo, kakor jih je bila volja, jaz pa sem sam v sebi proslil, da bi prišel šerif še ob pravem času. Niti najmanj si nisem želel, da bi Sherlock Holmes visel zaradi mene. Že večkrat sem slišal vse mogoče zgodbe o šerifu, vendar sem sedaj za vsak primer vprašal:

»Pa je on sposoben umiriti pobesnelo drhal?«

»Če je on sposoben umiriti pobesnelo drhal? Ali Jack Pherphex lahko umiri drhal? To je smešno, človek bi kar počil od smeha! Jack je bil svoje dni zločinec... na svojem pasu je nosil devetnajst skalpov. Nič ne skrbi, ni drhali, ki je ne bi Jack mogel ukrotiti!«

Medtem ko smo hiteli po soteski, smo že od daleč slišali hrup, ki je postal močnejši, bolj ko smo se približevali kavarni. Na praznem prostoru pred kavarno se je gnetla množica kopačev, ki so tako kričali, da bi človek kar oglušel. Nekaj pretepači iz Delyjeve soteske so držali Holmesa za vrat, toda veliki detektiv je bil hladen in zbran kakor na kakšnem svečanem sprejemu. Na ustnicah mu je igral prezirljiv nasmešek, četudi je v sebi čutil vsaj trohico strahu, ga je s svojo jekleno voljo tako potlačil, da ni bilo na njegovem obrazu niti sence česa podobnega.

»Glasujmo, ljudje!« je kričnil Sheddely Higgins iz Delyjeve soteske. »Tako glasujmo! Ali naj ga obesimo, ali naj ga počimo iz puške.«

»Niti eno niti drugo!« se je oglasil eden izmed njegovih prijateljev. »Čez teden dni bi spet oživel. Njega je treba sežgati kakor čarovnika in raztresiti njegov pepel, da ne bo po njem ne duha ne sluha.«

Kopači so gromko pozdravili ta predlog. Pritisnili so proti ujetniku, ga obkolili in kričali: »Ogenj! V ogenj z njim!« Potem so ubogega Holmesa odveli h kolu za privezovanje konjev, ga s hrbotom prislonili obenj in ga prevezali z verigami. Nato so privlekli drva in mu jih naložili do prsi. Sherlockov obraz še vedno ni prebledel in okoli tenkih ustnic mu je še vedno poigraval tisti prezirljivi nasmešek.

»Dajte vžgalice! Vžgalice rabim!« se je zadril Sheddely.